БАСҚОСУ

Көрсетілімге ерекше ұйымшылдықпен атсалысты 2

ӘЛЕУМЕТ

Баспаналы болуға асығыңыз! 5

ДАМУ

Жаңа аудан жанданып келеді 6

КӘСІП

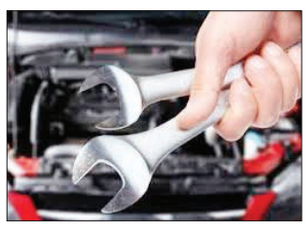

Бизнесті бамперден бастады 8

Сыр бойы

90 жыл

№131 (19809)

Қызылорда облыстық қоғамдық-саяси газет

1929 жылдың 1 шілдесінен шығады

www.facebook.com/syrboyi.kz/ https://twitter.com/syrboyi www.instagram.com/syrboyikz

3 қыркүйек /СЕЙСЕНБІ / 2019 жыл

СЫНДАРЛЫ ҚОҒАМДЫҚ ДИАЛОГ – ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕН ӨРКЕНДЕУІНІҢ НЕГІЗІ

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы

Құрметті отандастар!
Құрметті депутаттар,
үкімет мүшелері!

Баршаңызды жаңа парламенттік маусымның басталуымен құттықтаймын!

Біз еліміздің жаңа тарихындағы маңызды белеске жақындап келеміз.

Отыз жылға жуық уақыт бұрын халқымыз өзінің Тәуелсіздігін жариялап, бабаларымыздың ғасырлар бойы аңсаған арманын орындады.

Осы уақыт ішінде Қазақстанның Тұңғыш Президенті – Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың басшылығымен еліміз әлемдегі беделді әрі орнықты мемлекетке айналды.

Баянды бірлігіміздің арқасында тәуелсіздігімізді нығайтып, халқымыздың жағдайын жақсартуға жол аштық.

Бұл жасампаздық пен ілгерілеу, бейбітшілік пен келісім кезеңі болды.

Еліміздің даму жолын бүкіл әлем мойындап, Қазақстандық, яғни Назарбаев моделі деп атады.

Қазір бізге Тәуелсіздіктің жетістіктерін еселеп, елімізді дамудың жаңа сапалы кезеңіне шығару мүмкіндігі беріліп отыр.

Біз бұған Елбасы саясатының сабақтастығын сақтап, жүйелі реформалар жүргізу арқылы қол жеткізе аламыз.

Өздеріңізге белгілі, осының бәрі менің сайлау алдындағы бағдарламама негіз болды.

Қазір мемлекеттік органдар оны жүзеге асыру үшін тиісті жұмыстар жүргізуде.

Мен халыққа берген уәделерімді міндетті түрде орындаймын.

Біз өз жұмысымызда Елбасы ұсынған Бес институционалды реформа мен Ұлт Жоспарын толыққанды жүзеге асыру қажеттігін басты назарда ұстауымыз керек.

Елбасымыздың бастамасымен құрылған Жаңғырту жөніндегі Ұлттық комиссияның жұмысын қайта жандандыру қажет.

Енді ортақ міндеттерімізді және сайлауалды бағдарламамды іске асыруға қатысты ой-пікірлеріме тоқталайын.

I. ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ ТИІМДІ МЕМЛЕКЕТ

Мен уәде еткен саяси жаңғыру үдерісі азаматтарымыз бен мемлекетіміздің мүдделеріне сәйкес, біртіндеп үздіксіз жүзеге асырылатын болады.

Негізсіз, жүйесіз саяси ырықтандыру елдің ішкі саяси ахуалының тұрақсыздығына, тіпті мемлекеттіліктен айырылуға әкеліп соғатынын әлем елдерінің тәжірибесінен көріп отырмыз.

Сондықтан біз саяси реформаларды «асығыстыққа салынбай», керісінше, кезеңкезеңімен, табанды түрде және жан-жақты ойластырып жүзеге асыратын боламыз.

Еліміздің қоғамдық-саяси өмірін жаңғыртпай, табысты экономикалық реформаларды іске асыру мүмкін емес. Бұл – біздің ұстанатын басты қағидатымыз.

«Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет».

Біз бұл мақсатқа әлі де жете қойған жоқпыз. Сондықтан осы бағыттағы жұмысқа бар күш-жігерімізді салуымыз қажет.

Саяси жүйенің бұл формуласы мемлекет тұрақтылығының негізі саналады.

Азаматтардың барлық сындарлы өтініш-тілектерін жедел әрі тиімді қарастыратын «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасын іске асыру – бәрімізге ортақ міндет.

Билік пен қоғам арасында тұрақты диалог орнату арқылы ғана қазіргі геосаяси ахуалға бейімделген үйлесімді мемлекет қалыптастыруға болады.

Сондықтан азаматтық қоғамға қолдау көрсетіп, оның әлеуетін нығайта түсу керек. Сондай-ақ, аса маңызды жалпы мемлекеттік міндеттерді шешу үшін талқылау жұмыстарына азаматтық қоғамның мүмкіндіктерін кеңінен қолдану қажет.

Осы мақсатпен біз белгілі қоғам өкілдерін қамтитын Ұлттық қоғамдық сенім кеңесін құрдық. Бұл кеңес ротациялық тәртіппен жұмыс істейді.

Алдағы уақытта бізге мынадай шараларды жүзеге асыру керек.

Бірінші. Партия құрылысы үдерісін жалғастыру.

Көшбасшымыз және партия Төрағасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың арқасында «Nur Otan» партиясы еліміздің жетекші саяси ұйымына жүктелетін күрделі әрі жауапты міндеттерді дәйекті түрде іске асырып келеді.

Біз қоғам игілігі үшін сындарлы саясат жүргізіп келе жатқан басқа да саяси партиялармен және қозғалыстармен ынтымақтастықта жұмыс істеуіміз қажет.

Қоғамды толғандырып отырған негізгі мәселелер көшеде емес, Парламентте және азаматтық диалог аясында талқыланып, шешімін табуы тиіс.

Депутаттар Үкіметке өзекті мәселелерге қатысты сауалдарын жолдап, нақты шаралар қабылдауды талап ете отырып, өздеріне берілген заңды құқықтарын пайдалануы қажет.

Заң шығарушы және атқарушы билік арасындағы қарым-қатынас жасанды тартысқа емес, іскерлік сипатқа, өзара құрметке негізделуі тиіс.

Мемлекет басшысы ретінде елімізде көппартиялықты, саяси бәсекелестікті және ой-пікірдің сан алуандығын дамытуға ықпал етуді өз міндетім деп санаймын.

Бұл саяси жүйе тұрақтылығының ұзақ болуы үшін маңызды.

Алдағы Парламент Мәжілісі мен мәслихаттар сайлауы еліміздегі көппартиялық жүйенің дамуына оң ықпал етуі тиіс.

Екінші. Халықпен тиімді кері байланыс орнату.

Қоғамдық диалог, ашықтық, адамдардың мұң-мұқтажына жедел назар аудару мемлекеттік органдар қызметінің негізгі басымдықтары саналады.

Президент Әкімшілігінде азаматтардан келіп түскен өтініштерді мемлекеттік органдардың сапалы қарауын қадағалап, жедел шаралар қабылдайтын бөлім құрылды.

Көп жағдайда азаматтарымыз орталық және жергілікті органдар басшыларының құлықсыздығы мен «бейқамдығына» байланысты Президентке жүгінуге мәжбүр болады.

Белгілі бір саладағы шешімдердің әділетсіздігіне қатысты жолданатын көптеген шағымдар нақты мемлекеттік органда немесе аймақта күрделі түйткілдер бар екенін көрсетеді. Енді бұл мәселеге дәл осы тұрғыдан қарап, тиісті шешімдер қабылдаған жөн.

Мемлекеттік қызметшілер жұмысының тиімділігін арттыру мақсатында арнайы дайындығы бар жас кадрларды тарту қажет. Сонымен бірге 2020 жылдан бастап біз мемлекеттік қызметшілердің санын біртіндеп қысқартуға кірісіп, үнемделген қаражатты неғұрлым пайдалы қызметкерлерді ынталандыруға жұмсаймыз.

2024 жылға қарай мемлекеттік қызметшілердің және ұлттық компаниялар қызметкерлерінің санын 25 пайызға қысқарту қажет.

Үшінші. Митингтер туралы заңнаманы жетілдіру.

Конституцияға сәйкес азаматтарымыздың өз ойын еркін айтуға құқығы бар.

2,3,4-беттерде.

Екі автокөлік табысталды

ҚР Конституциясы және Білім күні қарсаңында облыс әкімі Қуанышбек Ысқақов Жалаңтөс баһадүр атындағы спортта дарынды балаларға арналған мектеп-интернат-колледжінде болып, оқу ордасының ұжымымен және студенттермен кездесті. Білім ошағы биыл күрделі жөндеуден өткізілген болатын. Сонымен қатар, №3 велоспорт жөніндегі олимпиадалық резервтің мамандандырылған балалар-жасөспірімдер мектебіне екі автокөлікті сыйға тартты.

Дәулет ҚЫРДАН.

– Мектеп-интернат өзінің өсу-өркендеу жолында бүгінгі тәуелсіз елдің белгілі спортшыларын оқытатын, тәрбиелейтін колледж дәрежесіне дейін көтерілді. Оқу ордасынан есімдері елге танымал Әлем, Азия чемпиондары мен Олимпиада жүлдегерлері түлеп шыққаны бәріміздің көз алдымызда. Мәселен, ауыр атлетикадан Олимпиада ойындарының қола жүлдегері Александр Зайчиков, Әлем чемпионатының күміс жүлдегері Алмас Өтешов, еркін күрестен 3 дүркін Азия чемпионы Дәулет Ниязбеков, дзюдодан жасөспірімдер Олимпиада ойындарының чемпионы, тұңғыш Әлем чемпионы Бауыржан Жауынтаев, еркін күрестен Олимпиада ойындарының қатысушысы Ғалымжан Өсербаев, ауыр атлетикадан Әлем чемпионатының қатысушысы Қуаныш Рахатов сынды Алаштың айбынын асырған спортшылар алғашқы жетістіктеріне осы шаңырақта қол жеткізіп, биік шыңдарға құлаш сермеді. Осындай түлектері бар мектеп-интернат-колледж студенттері өткен оқу жылында республика чемпионаттарында 111 медаль иеленді. Биыл Қазақстан Республикасының 5 спорт шебері, 40 спорт шеберлігіне үміткер дайындалып, ұлттық құрама сапына 32 оқушы енді, – деді облыс әкімі.

Айта кетейік, биыл Қазақстан Республикасының IX жазғы мектеп және колледж оқушылары арасындағы спартакиадада мектеп-интернат-колледж оқушылары 57 медальға қол жеткізді. Ал өткен жылы Аргентинаның Буэнос-Айрес қаласында өткен III жазғы жасөспірімдер Олимпиада ойындарында колледж студенті Диас Бахрадин байдарка және каноэде есуден алтыннан алқа таққан. Одан бөлек, Ласвегаста өткен жасөспірімдер арасында ауыр атлетикадан Есенгелді Сәпи мен Рахат Бекболат әлемді бағындырған еді.

Суретті түсірген Бағдат ЕСЖАНОВ.

Салтанатты шарада облыс әкімі №3 велоспорт жөніндегі олимпиадалық резервтің мамандандырылған балалар-жасөспірімдер мектебіне екі автокөлік кілтін тарту етті.

– Қазір облыс басшылығы тарапынан бізге барлық жағдай жасалған. Бүгінгі сыйға берілген автокөліктер соның бір дәлелі ғана. Тоғыз жаттықтырушымыз бар. Республикалық, әлемдік додаларға қосқан шәкірттеріміз олжа салып жүр. Қазір 240 бала тәрбиелеп жатырмыз, – деді аталған мектеп директоры Александр Ильин.

Аймақ басшысы нысанның күрделі жөндеуден өткізілгеннен кейінгі жаңаша кейпін аралап көріп, оң баға берді. Мұнда қазір «Спорт жаттықтырушысы-оқытушы» мамандығы бойынша 40 студент білім алумен қатар спорттық шеберліктерін шыңдау үстінде. Оқушыларға қолайлы жағдай жасау мақсатында мектеп-интернат-колледждің жатақхана, асхана, оқу орталығы мен әкімшілік бөліміне күрделі жөндеу жұмыстары жүргізілген болатын.

№131 (19809) 3 қыркүйек, сейсенбі 2019 жыл

СЫНДАРЛЫ ҚОҒАМДЫҚ ДИАЛОГ – ҚАЗАҚСТАННЫҢ

Егер бейбіт акциялар заңның шеңберінен шықпайтын және азаматтарымыздың тынышты-тығын бұзбайтын болса, бұған түсіністікпен қарап, жиындарды өткізу үшін арнайы орын бөлу қажет. Мұндай орындар қаланың шетінде болмауы тиіс.

Алайда, заңға қайшы және бұзақылық әрекеттерге шақыратын үндеулерге заң шеңберінде тосқауыл қойылады.

Төртінші. Қоғамдық келісімді нығайту.

Әлеуметтік және этникалық топтар арасындағы келісім – бүкіл қоғамның бірлескен еңбегінің нәтижесі.

Осыған орай, саяси үрдістерді саралап, бірлігімізді нығайта түсу үшін нақты шаралар қабылдау керек.

Қазақ халқының мемлекет құраушы ұлт ретіндегі рөлін бекемдеп, этносаралық татулық пен дінаралық түсіністікті қалыптастыра беруіміз қажет.

Біздің ұстанымымыз: «Ел бірлігі – оның әралуандығында!».

Еліміздегі этникалық топтардың тілі мен мәдениетін дамытуға жағдай жасай береміз.

Қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретіндегі рөлі күшейіп, ұлтаралық қатынас тіліне айналатын кезеңі келеді деп есептеймін.

Бірақ мұндай дәрежеге жету үшін бәріміз даңғаза жасамай, жұмыла жұмыс жүргізуіміз керек.

Сондай-ақ, тіл үлкен саясаттың құралы екенін де ұмытпаған жөн.

Белсенді азаматтық қоғам құру үшін үкіметтік емес ұйымдардың беделін арттыру қажет деп санаймын.

Сондықтан, жақын арада Азаматтық қоғамды дамытудың 2025 жылға дейінгі тұжырымдамасын әзірлеп, қабылдауымыз керек.

Келер жылы аталып өтетін маңызды мерейтойлар мен елеулі оқиғаларға дайындық жұмыстары басталды.

Ендігі жылы бәріміз Әл-Фарабидің 1 150 жылдық, Абай Құнанбайұлының 175 жылдық мерейтойларын атап өтеміз.

Мерейтой барысында ысырапшылдыққа жол бермей, ғұлама тұлғаларымыздың еңбектерін халық арасында дәріптеуіміз керек.

Сондай-ақ, ең маңызды мерекеге – Тәуелсіздіктің 30 жылдығына байланысты тиісті іс-шараларды іске асыруымыз қажет.

Ел өміріндегі осындай елеулі оқиғалар жас ұрпақты нағыз отаншылдыққа тәрбиелеуге жол ашады деп сенемін.

II. АЗАМАТТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Сот және құқық қорғау жүйесіндегі күрделі реформалар – азаматтарымыздың құқықтарын қорғаудың және олардың қауіпсіздігін күшейтудің негізгі факторы.

Сот шешімдерінің сапасын арттыру үшін бірқатар маңызды шараларды жүзеге асыру қажет.

Судьялардың заңды және ішкі сенімді басшылыққа алып, шешім шығару құқығы мызғымас сипатқа ие.

Дегенмен, сот шешімдерін мұқият талдау жұмысын жолға қойып, бірыңғай сот тәжірибесін орнықтыру қажет.

Азаматтарымыз жария-құқықтық дауларда билік органдарының шешімдері мен әрекеттеріне қатысты шағым түсіру кезінде көп жағдайда теңсіздік ахуалында қалып жатады.

Олардың мүмкіндіктерін мемлекеттік аппараттың ресурстарымен салыстыруға келмейді.

Сондықтан осындай теңсіздіктерді болдырмау мақсатында дауларды шешудің ерекше тетігі ретінде әкімшілік әділет құрылымын енгізу қажет.

Бұдан былай дауларды шешу барысында сот қосымша айғақтар жинау бастамасын көтеруге құқылы.

Аталған дәлелдемелерді жинақтау міндеті жеке азаматқа немесе бизнеске емес, мемлекеттік органға жүктелетін болады.

Заңнамадағы барлық қарама-қайшылықтар мен дүдәмал тұстар азаматтардың мүдделерін ескере отырып, түсіндірілуі тиіс.

Келесі бір маңызды мәселеге тоқталайын.

Біз шамадан тыс құдалау шаралары мен сот төрелігінің қатаң жазалау тәжірибесінен бас тарттық. Алайда, елімізде ауыр қылмыстардың саны азаймай тұр.

Біз заңнамамызды ізгілендіру ісіне көбірек мән беріп, азаматтардың негізгі құқықтарын назардан тыс қалдырдық.

Жыныстық зорлық-зомбылық, педофилия, есірткі тарату, адам саудасы, әйелдерге қатысты тұрмыстық зорлық-зомбылық және басқа да ауыр қылмыстарға, әсіресе, балаларға қатысты қылмыстарға қолданылатын жазаны шұғыл түрде қатайту қажет. Бұл мәселені шешуді Парламентке және Үкіметке тапсырамын.

Соңғы уақытта болған қайғылы оқиғалар ұйымдасқан қылмыстың тағы бір түрі – браконьерлік проблемасының бетпердесін ашты.

Бүгінде браконьерлер сақадай сай жабдықталып, қаруланған және өздерінің жазалана қоймайтынына сенімді. Биылдың өзінде жануарлар әлемін қорғап жүрген екі инспектор браконьерлердің қолынан қаза тапты.

Жақында Шығыс Қазақстан облысындағы Марқакөл көлінде браконьерлердің қылмыстық тобы ұсталды.

Бұл тек бір ғана мысал, алайда браконьерліктің тамыры тереңге жайылған, соның ішінде бұл құқық қорғау органдарының салғыртты ғынан болып отыр. Браконьерлер ұлттық байлығымыз – табиғатымызға аяусыздықпен орны толмас зиян келтіруде.

Үкіметке екі ай ішінде тиісті заңнаманы қатайту үшін шұғыл шаралар қабылдауды тапсырамын.

Сыбайлас жемқорлықпен жан-жақты күресу мәселесі күн тәртібінен түскен жоқ.

Орталық және жергілікті органдардың нормативтік құқықтық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізу ісін қайта қалпына келтіру қажет.

Бұған сарапшылар мен қоғам өкілдері де атсалысуы тиіс.

Сыбайлас жемқорлыққа қатысты қылмыс жасалған мекеменің бірінші басшысының жауапкершілігін заңнамалық және нормативтік тұрғыдан нақты белгілеу керек.

Сондай-ақ, заңсыз және арандатушылық әрекеттерге барғаны үшін сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл органдарының қызметкерлерін қатаң жазалау керек. Ондай қызметкерлерге тергеу саласында орын жоқ.

Кінәсіздік презумпциясы қағидаты толық көлемде сақталуы тиіс.

Құқық қорғау жүйесін толық реформалау – аса маңызды міндеттердің бірі.

Полицияның мемлекеттік күштік құрылымындағы бейнесі бірте-бірте өзгеріп, қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін азаматтарға қызмет көрсететін органға айналады.

Ең алдымен, 2020 жылдың аяғына дейін Әкімшілік полиция комитетінің жұмысын қайта ұйымдастыру қажет. Мұны науқаншылдыққа айналдырмай, сапалы жүргізген жөн.

Полицейлер жұмысының тиімділігі полиция қызметінің беделді болуына байланысты.

Ішкі істер министрлігін реформалауға алдағы үш жыл ішінде 173 миллиард теңге бөлінеді.

Бұл қаражат еңбекақыны көбейтуге, баспананы жалға алуға, халыққа қызмет көрсету қағидаты бойынша полицияның заманауи фронт-офистерін ашуға жұмсалады.

Азаматтарды табиғи құбылыстар мен техногендік сипаттағы апаттардан қорғау мәселесіне баса мән беріледі.

Өкінішке қарай, мұндай апаттар біздің елімізде ғана емес, бүкіл әлемде жиілеп кетті.

Бұл салада кәсіби мамандар жұмыс істеуі керек.

Үкіметке азаматтық қорғаныс саласы қызметкерлерінің еңбекақысын Ішкі істер органдарын реформалау үшін берілетін қаражат есебінен көбейтуді және осы мақсатқа сәйкес шамамен 40 миллиард теңге бөлуді тапсырамын.

Біздің алдымызда жаңа тұжырымдама негізінде тегеурінді әскер қалыптастыру міндеті тұр.

Арыста болған оқиғалар Қарулы Күштерде түйткілді мәселелер қордаланып қалғанын көрсетті.

Әскерге жұмсалатын шығыстарды реттеп, осы саладағы қаржы жүйесін және жалпы тәртіпті нығайтатын кез келді.

Сонымен бірге әскери қызметтің беделін арттырып, Қарулы Күштердің материалдық базасын нығайту қажет.

Отанына адал, кәсіби тұрғыдан дайындалған офицерлері мен әскери қызметшілері бар армиямыз жаңа геосаяси жағдайларда ел қауіпсіздігіне қауіп төндіретін қатерлерге тойтарыс беруге дайын болуы керек.

III. ҚАРҚЫНДЫ ДАМЫҒАН ЖӘНЕ ИНКЛЮЗИВТІ ЭКОНОМИКА

Қазақстан экономикасы жаһандық сипаттағы қиындықтарға қарамастан, алға ілгерілеп келеді.

Жыл басынан бері оның өсімі орташа әлемдік көрсеткіштен жоғары болды.

Егер қажетті құрылымдық өзгерістерді жүзеге асырсақ, 2025 жылға қарай ішкі жалпы өнімнің жыл сайынғы тұрақты өсімін 5 пайызға және одан да жоғары деңгейге жеткізуге болады.

Экономиканың дамуына тың серпін беру үшін Үкімет пен Президент Әкімшілігі отандық және шетелдік сарапшылардың барлық жұмыстарын мұқият саралауы қажет.

Елбасы ұсынған 2050 жылға дейінгі ұзақ мерзімді даму стратегиясына және Ұлт Жоспарына сәйкес бірқатар құрылымдық міндеттерді іске асыруымыз керек.

Бірінші. Шикізатқа байланған менталитеттен бас тартып, экономиканы әртараптандыру.

«Білім экономикасы», еңбек өнімділігін арттыру, инновацияны дамыту, жасанды интеллекті жаһандық дамудың негізгі факторларына айналды.

Индустрияландырудың үшінші бесжылдығын жүргізу барысында жіберілген барлық қателіктерді, олқылықтарды ескеруіміз керек.

Бұл мәселелер бойынша менің барлық тапсырмаларымды, ескертпелерімді Үкімет толық орындауға міндетті.

Еңбек өнімділігінің нақты өсімін кем дегенде 1,7 есеге арттыруымыз керек.

Елімізді өңірдегі көшбасшы ретінде танытып, Орталық Азиядағы беделімізді арттыру – стратегиялық міндет.

Бұл – Елбасы айқындаған саяси бағыт-бағдарымыз.

Екінші. Квазимемлекеттік сектордың қайтарымын арттыру.

Біздің мемлекеттік компаниялар ірі конгломераттарға айналды. Бірақ олардың халықаралық бәсекеге қабілеттілігі күмән тудырады.

Мемлекеттің экономикаға орынсыз араласуын азайту мақсатымен квазимемлекеттік компаниялар құруға мораторий енгізу жөнінде шешім қабылдадым.

Біз Ұлттық әл-ауқат қоры құрылған 14 жыл ішінде халықтың әл-ауқатын арттыруға Қордың нақты қандай үлес қосқанын білуіміз керек.

Үкімет Есеп комитетімен бірлесіп, үш айдың ішінде мемлекеттік холдингтер мен ұлттық компаниялардың тиімділігін анықтау үшін талдау жүргізуі тиіс.

Квазимемлекеттік компаниялар көп жағдайда өзара бәсекеге түседі.

Тұрғын үй саясаты саласында бір мезетте 7 мемлекеттік оператор жұмыс істейді. Бұл тек орталық деңгейдегі ахуал!

Мемлекеттік компаниялардың санын қысқартуға болады және солай ету керек.

Бірақ, стратегиялық секторларда жұмыс істейтін мемлекеттік компаниялардың қызметіне мұқият болған жөн.

Ондай компаниялар мемлекет бақылауында болуы тиіс.

Әйтпесе, мемлекеттік монополистердің орнына жеке монополистер пайда болып, соның салдарынан зардап шегуіміз мүмкін.

Үкімет баға белгілеу және тарифтер мәселесімен жүйелі әрі нақты айналысуы керек.

Бұл табиғи монополистердің тауарларына да, көрсететін қызметтеріне де қатысты.

Елімізде азық-түлік пен киім-кешектен бастап, түрлі қызметтерге дейін бағаның жоғары екені жасырын емес.

Мысалы, сұранысы жоғары бағдарлар бойынша негізгі әуе тасымалдаушы белгілейтін билеттердің құны неге сонша қымбат?! Оның бағасы Еуропаға қарағанда 30 пайызға артық. Біздің әуежайда көрсетілетін қызметтер құнының салыстырмалы түрде жоғары болуын қалай түсіндіруге болады?

Қазақстан әуежайларында жанармай шетелдік тасымалдаушылар үшін қымбат бағаға, ал отандық тасымалдаушыларға арзанға сатылатыны неліктен?

Соның салдарынан Қазақстанның авиация саласы халықаралық бәсекеге қабілеттілігінен айырылып, транзиттік әлеуетіміз төмендеп кетті.

Тиісті министрлік пен ведомстволардың салғыртты ғына байланысты темір жол билеттерінің тапшылығы қолдан жасалып отыр.

Бұл салаларда тез арада тәртіп орнату керек.

Біздің мақсатымыз – мемлекеттің тұрақтандырушы рөлін сақтай отырып, нарықтық институттар мен құрылымдардың толыққанды дамуын қамтамасыз ету.

Осы ретте, «қарапайым заттар экономикасын» естен шығармаған жөн. Бұл – біздің жұмысымыздың басым бағыты.

Үшінші. Тиімді шағын және орта бизнес – қала мен ауылды дамытудың берік негізі.

Шағын, әсіресе, микробизнес еліміздің әлеуметтік-экономикалық және саяси өмірінде маңызды рөл атқарады.

Атап айтқанда, ең алдымен, ауыл тұрғындарына тұрақты жұмыс береді, жұмыссыздықты азайтады. Сонымен қатар, салық базасын құрап, жергілікті бюджетті нығайтады.

Сондай-ақ, жаппай кәсіпкерлікті дамыту санаға сіңген патерналистік пиғыл мен масылдықтан арылуға мүмкіндік береді.

Сондықтан мемлекет алдағы уақытта да бизнеске қолдау көрсете береді.

Бұл мақсатқа Ұлттық қордан 100 миллиард теңгеге жуық қаржы бөлінді.

Бірақ сарапшылардың пікірінше, қаржылай қолдаудың игілігін жергілікті билікпен байланысы бар шаруашылықтар ғана көріп отыр.

Шын мәнісінде, жаңа жобалар бойынша компаниялар құрылып, жұмыс орындары ашылуы керек еді.

Бұл «қарапайым заттардың экономикасына» тікелей байланысты.

Бірақ, жергілікті әкімдер ұйымдастыру жұмыстарын талапқа сай орындамаған.

Соның салдарынан салық және зейнетақы төлемдерін арттырып, жергілікті бюджетті нығайтуға жағдай жасалып отырған жоқ.

Осыған орай, Есеп комитетіне және Қаржы министрлігіне қаражаттың жұмсалуын қатаң бақылауға алуды тапсырамын.

Елімізде кәсіпкерлікті дамытудың үлгі боларлық мысалдары жеткілікті. Біз шағын кәсіпкерлікті бүкіл қоғам болып қолдауымыз керек.

Үкіметке микро және шағын бизнес саласындағы компанияларды табысқа салынатын салықтан үш жылға босату үшін заңнамалық база әзірлеуді тапсырамын.

Заңнамаға енгізілетін тиісті түзетулер 2020 жылдан бастап күшіне енуі керек.

2020 жылғы қаңтардан бастап, микро және шағын бизнес субъектілеріне тексеріс жүргізуге үш жылға тыйым салу туралы шешімім күшіне енеді.

Біз бизнестің адал әрі заңға сәйкес жүргізілетініне сенеміз. Бизнес өкілдері тұтынушылар мен азаматтар алдында жауапты болуы тиіс.

Мораторий кезеңінде өзін-өзі реттеу, қоғамдық бақылау тетіктерін жандандыру керек.

Бизнес өкілдері санитарлық-эпидемиологиялық саладағы нормалар мен ережелерді бұзатын болса, ондай компаниялар жабылып, иелері жауапкершілікке тартылады.

1-бет.

3-бет.

Көрсетілімге ерекше

Кеше облыс әкімдігінің ситуациялық орталығында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына арнаған Жолдауының көрсетілімі болды. Оған облыс әкімінің орынбасары Наурызбай Байқадамов, сонымен қатар бірқатар басқарма мен департамент басшылары қатысты.

Жолдауда Президент ішкі саяси мәселелер, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау, экономиканы жаңғырту, халықты әлеуметтік қамсыздандыру мәселелерін көтерді. «Еліміздің даму жолын бүкіл әлем мойындап, қазақстандық, яғни Назарбаев моделі деп атады. Қазір бізге тәуелсіздіктің жетістіктерін еселеп, елімізді дамудың жаңа сапалы кезеңіне шығару мүмкіндігі беріліп отыр», – деді Мемлекет басшысы.

Көрсетілім барысында көпшілік тікелей шетелдік инвестиция тарту, өңірлерді дамыту және атаулы әлеуметтік көмек көрсету бойынша жүктелген міндеттерді шешудің маңыздылығына мән берді.

***

«Nur Otan» партиясы облыстық филиалының ұжымы Президент Жолдауын бірге тыңдады.

Бұл Жолдау жүктеген міндеттерді бірге талқылап, бірігіп жоспар жасау үшін тиімді екені сөзсіз.

Партияның облыстық филиал төрағасының бірінші орынбасары Ақмарал Әлназарова Жолдауда айтылған міндеттерді орындау үшін іс-шаралар жоспары жасалатынын, халыққа барынша ақпараттық-насихаттық жұмыстар жүргізілетінін және партия жұмысын одан әрі күшейте түсетінін айтты.

– Мемлекет басшысының халыққа арнаған Жолдауы сайлауалды «Сабақтастық. Әділдік. Өрлеу» бағдарламасының жалғасы екені айқын. Жолдауда халықтың әл-ауқатын көтеру үшін атқарылатын жұмыстар жан-жақты аталып көрсетілді. Атап айтқанда, тұрғындар үшін медициналық қызметті пайдалану, сапалы білім алу, ауылдардың әлеуетін көтеру, кәсіпкерлікті дамыту, тұрғын үйге қолжетімділік және басқа мәселелер түгел қамтылды. Сонымен қатар, зейнетақы қорына жиналған қаржыны білім алуға, баспана алуға жұмсауға мүмкіндік жасауды Үкіметке тапсырды. Сондай-ақ, елімізде көппартиялық жүйе жайына тоқталуы партиялар арасындағы бәсекелестікті қалыптастыру, партия жұмысына сын көзбен қарау қажеттігін еске салды. Бүгінде партиялық бақылау, партиялық тыңдау тәсілдері өз нәтижесін беруде, – деді Ақмарал Шәріпбайқызы.

3-бет.

ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕН ӨРКЕНДЕУІНІҢ НЕГІЗІ

Осылайша, шағын бизнеске түсетін ауыртпалықты азайтамыз.

Сонымен қатар бизнес өкілдері құқық қорғау және тексеруші органдардың іс-әрекетіне байланысты көптеген қиындыққа тап болуда.

Шағын және орта бизнеске қатысты рейдерлік әрекеттер жиілеп кетті.

Бұл мәселе жөніндегі ұстанымым белгілі: бизнестің, әсіресе шағын және орта бизнестің дамуына кедергі келтіретін әрекеттер мемлекетке қарсы қылмыс деп танылуы тиіс.

Осыған орай, заңнамалық сипаты бар қосымша шаралар қабылдау қажет. Парламент пен Үкімет осы мәселені шешу жолдарын ұсынуы керек.

Сонымен қатар, көлеңкелі экономикаға қарсы іс-қимылды күшейтіп, капиталды сыртқа шығаруға, салық төлеуден жалтаруға қарсы күресті жандандыру қажет.

Шағын және орта бизнеске мемлекет тарапынан қаржылай қолдау көрсету жүйесін жаңа жобаларға басымдық бере отырып, қайта құру қажет.

Үкіметке «Бизнестің жаңа жол картасы» аясында осы мақсатқа сәйкес алдағы үш жыл ішінде қосымша 250 миллиард теңге бөлуді тапсырамын.

Әлеуметтік бағыттарға – отбасы бизнесін құруға, ең алдымен, көп балалы және жағдайы төмен отбасыларға баса мән бере отырып, бизнеске қолдау көрсетудің жаңа тәсілдерін енгізу керек.

Туризмді, әсіресе экотуризм мен этнотуризмді дамытуға экономиканың маңызды саласы ретінде баса мән беру қажет.

Алтын Орданың 750 жылдығын төл тарихымызға, мәдениетіміз бен табиғатымызға туристер назарын аудару тұрғысынан атап өткен жөн.

Туризмді дамыту үшін қажетті инфрақұрылым жүргізуді, соның ішінде жол салып, білікті мамандар дайындауды қамтамасыз ету қажет.

Төртінші. Ұлттық бизнеске халықаралық нарықтарда қолдау көрсету.

Өз өнімін экспортқа шығаратын компанияларға мемлекеттік қолдау көрсетудің тиімділігін барынша арттыру керек.

Мен, ең алдымен, орта бизнес туралы айтып отырмын.

Бізде кәсіпкерлердің осы тобына арналған нақты мемлекеттік қолдау шаралары жоқ. Бұл, әсіресе, өнімді сату ісіне қатысты.

Үкіметке мемлекеттік индустриялық-инновациялық даму бағдарламасы аясында өнімділігі жоғары орта бизнеске қолдау көрсетудің кешенді шараларын әзірлеуді тапсырамын. Соның ішінде салықтық, қаржылық, әкімшілік ынталандыру мәселелері көзделуі тиіс.

Шетелден тікелей инвестиция тарту жұмыстарын барынша жандандыру қажет. Онсыз алдағы уақытта экономикалық өсім резерві шектеулі болады. Бұл – атқарушы билік басымдық беруі тиіс міндеттердің бірі.

Қазақстанның 2025 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспары аясында әрбір сала мен өңір үшін нақты мақсатты көрсеткіштер белгіленген.

Мемлекеттік органдар, әсіресе, өңір әкімдері сол көрсеткіштерге қол жеткізуге тікелей жауапты болады.

Қазақстан цифрлық экономиканы дамытуды көздеп отыр.

Осыған орай көп жұмыс атқаруымыз керек.

Біздің міндетіміз – ақпараттық коммуникациялық инфрақұрылымның даму деңгейі бойынша өңірдегі көшбасшылықты нығайту.

Үкімет заңнаманы 5G, «Ақылды қалалар», «Үлкен деректер», блокчейн, цифрлық активтер, жаңа цифрлық қаржы құралдары сияқты тың технологиялық құбылыстарға бейімдеу қажет.

Қазақстан технологиялық серіктестік орнату, мәлімет орталықтарын құру және орналастыру, мәліметтер транзитін дамыту, цифрлық қызметтердің жаһандық нарығына қатысу үшін ашық юрисдикция ретінде өзіндік брендке айналуы тиіс.

Үкімет «Астана» халықаралық қаржы орталығының қызметіне қолдау көрсете беруі керек. Бұл құрылым, шын мәнінде, конституциялық мәртебеге ие болды. Халықаралық қаржы орталығының Назарбаев Университетімен бірлесіп, заманауи цифрлық технологияларды дамыту алаңына айналуына толық мүмкіндігі бар.

Бесінші. Дамыған агроөнеркәсіп кешені.

Ауыл шаруашылығы – біздің негізгі ресурсымыз, бірақ оның әлеуеті толық пайдаланылмай отыр.

Ел ішінде ғана емес, шетелде де сұранысқа ие органикалық және экологиялық таза өнім өндіру үшін зор мүмкіндіктер бар.

Біз суармалы жер көлемін кезең-кезеңімен 2030 жылға қарай 3 миллион гектарға дейін ұлғайтуымыз керек.

Бұл ауыл шаруашылығы өнімінің көлемін 4,5 есе арттыруға мүмкіндік береді.

Сауда және интеграция, ауыл шаруашылығы министрліктері фермерлерге өз өнімін сыртқа шығарып сату үшін барынша қолдау көрсетуі тиіс.

Осыған орай Үкіметке тиісті тапсырма берілді. Бұл – маңызды міндет.

Ауыл шаруашылығы өнімін экспорттау ісінде шикізатқа негізделуден бас тарту керек.

Өнім өндейтін кәсіпорындар әлеуетінің 40 пайызы ғана пайдаланылып отырғанына қарамастан, оның көлемі 70 пайызға жетті.

Ауыл шаруашылығына шетелден инвесторлар тарту – маңызды міндет. Келіссөздер жүргізіліп жатыр. Үкімет нақты нәтижеге қол жеткізуі керек.

Жұртшылықты толғандырып жүрген жер мәселесіне арнайы тоқталғым келеді.

Мемлекет басшысы ретінде тағы да мәлімдеймін: жеріміз шетелдіктерге сатылмайды. Оған жол берілмейді.

Бұл мәселе бойынша қауесет таратуды доғару керек. Бірақ жерді тиімді пайдалануды қамтамасыз ету – біздің міндетіміз.

Жер ресурстарын тиімсіз пайдалану мәселесі өте өзекті болып отыр.

Жерге салынатын тікелей салықтар деңгейінің төмендігі жағдайды күрделендіре түсті.

Мемлекеттен жерді тегін жалға алу құқығына ие болғандардың көпшілігі жерді игермей, босқа ұстап отыр.

Елімізде «шөп қорыған иттің» кебін киген «латифундистер» көбейіп кетті.

Пайдаланылмай жатқан ауыл шаруашылығы жерлерін қайтарып алатын кез келді. Жер – біздің ортақ байлығымыз және оны кім игерсе, соған тиесілі болуы тиіс.

Үкімет пен Парламент осы түйткілді реттеудің тиімді жолдарын ұсынуы керек.

Бұл – өте маңызды мәселе. Мұны шешпей, отандық агроөнеркәсіп кешенінің сапалы дамуы мүмкін емес.

Бүгінде ет өндірісін ұлғайту мәселесі аналық мал басының проблемасына тіреліп тұрған жоқ, керісінше фермерлерге жем-шөп дайындайтын жерлердің жетіспеушілігіне байланысты болып отыр.

Жем-шөппен қамтамасыз ету көрсеткіші 60 пайыздан төмен.

Ауыл тұрмысының сапалы болуын қамтамасыз етпей, ауыл шаруашылығының өнімділігін арттыру мүмкін емес.

Біз Елбасының «Ауыл – Ел Бесігі» арнайы жобасын жүзеге асыруды жалғастырамыз.

Біз шағын елді мекендерді дамытуға қатысты өте күрделі мәселені шешуіміз қажет.

Өңірлік стандарттар әзірленді. Енді оларды үш мыңнан астам негізгі және қанаттас ауылдық елді мекендерге енгізу қажет.

Үкіметке «Ауыл – Ел Бесігі» жобасын жүзеге асыру үшін биыл бөлінген 30 миллиард теңгеге қосымша алдағы үш жыл ішінде 90 миллиард теңге бөлуді тапсырамын.

Бұл қаражат көлік, ауыз су және газбен қамтамасыз ету сияқты инфрақұрылымдық мәселелерді шешумен қатар, мектеп, аурухана, спорт алаңдарын салуға және жөндеуге жұмсалады.

Қаржының жұмсалуы барлық мемлекеттік органдардың қатаң бақылауында болуы тиіс.

Алтыншы. Әділетті салық салу жүйесі және тиімді қаржылық реттеу.

Жалпы ішкі өнім мен халық табысының артуына қарамастан, қоғамдағы мүліктік жіктелу үдерісі сақталып отыр, тіпті күшейіп барады.

Бұл – алаңдатарлық фактор. Сондықтан оған ерекше назар аудару керек.

Ұлттық табыстың әділ бөлінуіне баса мән бере отырып, салық жүйесін жаңғырту қажет деп санаймын.

Үкімет әлеуметтік төлемдер көлемінің артып келе жатқанына да назар аударуы тиіс.

Бір жағынан, бұл алымдар әлеуметтік және зейнетақы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етеді. Бірақ, жұмыс берушілер жұмыс орындарын ашуға және еңбекақыны арттыруға мүдделі болмай қала ма деген қауіп бар.

Көлеңкелі бизнес белең алады.

Сондықтан Үкіметке 5 пайыздық қосымша зейнетақы төлемін енгізу мәселесін 2023 жылға дейін шегеруді тапсырамын. Кейін бұл мәселеге қайта ораламыз.

Осы уақыт ішінде Үкімет, бизнес өкілдері мен сарапшылар мәселені шешудің жолдарын қарастырып, болашақ зейнеткерлердің де, жұмыс берушілердің де мүдделерін ескере отырып, ортақ шешімге келуі тиіс.

Үкімет Салық кодексінде қарастырылмаған барлық төлемдерге тыйым салуы қажет. Бұл, шын мәнісінде, қосымша салықтар.

Қазіргі салық жүйесінің сапасын арттыру – өз алдына бөлек мәселе.

Мұндай жағдай компанияларды өз инвестициясын адами капиталға, еңбек өнімділігін арттыруға, техникалық тұрғыдан қайта жабдықтауға, экспортқа салуға ынталандыруы тиіс.

Қолма-қол ақшасыз төлеу жүйесін жаппай енгізу керек. Бұл үшін тежеуші фактордың бірі саналатын банктердің жоғары үстеме алымын жою қажет. Сондай-ақ, тиісті реттеу ережелеріне сәйкес банктік емес төлем жүйесін белсенді дамыту керек. Бұл сегмент қарапайым әрі тартымды болғанымен, ақша жымқырудың және елімізден капитал шығарудың көзіне айналмауы тиіс.

Ұлттық банк осы салаға нақты бақылау орнатуы қажет.

Келесі мәселе. Шикізаттық емес өнімнің экспортына қолдау көрсету үшін қосымша құн салығын қайтарудың қарапайым әрі жылдам тәртібін қолдану мәселесін қарастыру керек.

Экономикамыздың өте түйткілді мәселелерінің бірі – кредит беру көлемінің жеткіліксіздігі. Соңғы бес жыл ішінде заңды тұлғаларға, сондай-ақ шағын және орта бизнеске берілген кредиттің жалпы көлемі 13 пайыздан аса қысқарған.

Екінші деңгейдегі банктер қарыз алушылар ішінде сенімділерінің аз екенін сылтауратып, кредит қаражатының құнын шамадан тыс арттырып жібереді.

Әрине, қарыз алушылардың сапасына қатысты мәселе бар. Бірақ, жауапкершілікті басқаға артып, тек қана жеңілдің астымен жүруге болмайды.

Мен бұл мәселеге қатысты Үкімет пен Ұлттық банк үйлесімді әрі тиімді жұмыс жүргізеді деп ойлаймын.

Тағы бір мәселе – халықтың, әсіресе әлеуметтік тұрғыдан әлсіз топтардың тым көп несие алуы. Мұның өзі шұғыл шаралар қабылдауға алып келді. Сіздер бұл жөнінде білесіздер.

Бұл мәселе әлеуметтік және саяси түйткілдерге ұласты.

Сондықтан, Үкімет пен Ұлттық банкке екі ай ішінде мұндай жағдайдың қайталанбауына кепілдік беретін тетіктерді енгізу үшін дайындық жүргізуді тапсырамын.

Ақша-кредит саясаты тиімділігінің жеткіліксіздігі еліміздің экономикалық дамуын тежейтін себептің бірі болып отыр.

Екінші деңгейдегі банктердің бизнеске кредит беру ісінің қолайлы әрі ұзақ мерзімді болуын қамтамасыз ету керек.

Жыл соңына дейін Ұлттық банк екінші деңгейдегі банктердің активтерінің сапасына тәуелсіз бағалау жүргізу жұмысын аяқтауы қажет.

Жетінші. Ұлттық қорды тиімді пайдалану мәселесі.

Ұлттық қор қаражатының ағымдағы мәселелерді шешуге жұмсалуын қысқарту қажет.

Бұл – келешек ұрпақтың қаржысы.

Ұлттық қордың трансферттері бәсекеге қабілетті экономиканы қалыптастыруға бағытталған бағдарламаларды және жобаларды жүзеге асыру үшін ғана бөлінуі керек.

Кепілдендірілген трансферт көлемі 2022 жылдан бастап бірте-бірте 2 триллион теңгеге дейін азаюы тиіс.

Қор қаржысын пайдаланудың анағұрлым тиімді инвестициялық саясатын жүргізген жөн.

Үкіметке Ұлттық Банкпен бірлесіп, жыл соңына дейін Ұлттық қордың қаржысына иелік етуді жетілдіру үшін нақты ұсыныстар әзірлеуді тапсырамын.

Сегізінші. Еңбекақы төлеу деңгейін арттыру.

Кен өндіру саласындағы ірі кәсіпорындардың табысы артқанмен азаматтарымыздың жалақысы айтарлықтай өспегенін көріп отырмыз.

Халықтың әлеуметтік жағдайы туралы айтылып отырғандықтан, Үкімет бұл мәселеде табандылық танытуы керек.

Үкіметке еңбекақы төлеу қорын арттыру үшін жұмыс берушілерді ынталандыру мәселесін пысықтауды тапсырамын.

IV. ӘЛЕУМЕТТІК ЖАҢҒЫРУДЫҢ ЖАҢА КЕЗЕҢІ

Еліміздің бюджеті екі негізгі мақсатқа бағытталуы тиіс – экономиканы дамыту және әлеуметтік мәселелерді шешу.

Әлеуметтік салада мынадай бағыттарға баса мән беру керек.

Бірінші. Білім беру сапасын жақсарту.

Біздің елімізде еңбек ресурстарының балансын есепке алудың тиімді әдістемесі әлі күнге дейін әзірленген жоқ.

Шын мәнінде, мамандар даярлаудың отандық жүйесі нақты еңбек нарығынан тыс қалған.

Жыл сайын 21 мыңға жуық мектеп түлегі кәсіби және жоғары оқу орындарына түсе алмай қалады.

Жастардың бұл тобы жұмыссыздар мен маргиналдардың негізін құрайды. Олар амалының жоқтығынан қылмыстық және экстремистік ағымдардың ықпалына түсуде.

Біз оқушылардың қабілетін айқындап, кәсіби бағыт-бағдар беру саясатына көшуіміз қажет.

Бұл саясат орта білім берудің ұлттық стандартының негізі болуы тиіс.

Экономикамызда техника саласының мамандарына сұраныс өте жоғары, бірақ мүмкіндіктер аз. Кәсіпорындар тиісті мамандарды шетелден шақыруға мәжбүр. Осындай келеңсіз жағдайды жедел түзетуіміз керек.

Қала мен ауыл мектептері арасындағы орта білім сапасы алшақтап барады.

Негізгі мәселе – ауылдық жерлердегі білікті педагог кадрлардың тапшылығы.

Сондықтан, «Дипломмен – ауылға» бағдарламасының аясын кеңейтіп, жұмысты жаңа деңгейде жалғастыруымыз қажет. Үкіметке келесі жылдан бастап осы бағдарламаны қаржыландыруды 20 миллиард теңгеге жеткізуді тапсырамын.

Дарынды ауыл жастарын іріктеп, отандық және шетелдік жоғары оқу орындарына дайындау керек.

Аз қамтылған және көп балалы отбасыларды қолдау үшін Үкіметке Дарынды баланың қабілетін дамытудың жол картасын әзірлеуді тапсырамын.

Үкімет пен әкімдер осындай балалардың үйірмелер мен орталықтарға, жазғы лагерьлерге баруы үшін мүмкіндік жасауы керек.

Енді жоғары білімнің сапасына жеке тоқталғым келеді.

Өз түлектерін жұмыспен қамту жағынан еліміздегі жоғары оқу орындарының жартысы ғана 60 пайыздық деңгейге қол жеткізіп отыр.

2-бет.

4-бет.

Ұйымшылдықпен атсалысты

***

Қорқыт ата атындағы ҚМУ ұжымы Президент Жолдауын тамашалады. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың көтерген түйткілді мәселелері, оны шешуге бағытталған нақты қадамдары қалың жұртшылықты елең еткізді.

Басқосу барысында университет ректорының міндетін атқарушы Бақытхан Әбдікәрімов жаңа Жолдаудың ел дамуын ілгерілететініне тоқталып, берілген тапсырманы жүзеге асыру әрбір салаға салмақты жауапкершілік жүктейтінін алға тартты.

– Елі сенім артқан Президенттің бастамасы халық қолдауына ие болды. Ендігі жолға қойылған бағыт – халық тұрмысын одан әрі жақсарту, табысын еселеу. Мақсат айқын. Тек алда оны жүзеге асыру міндеті тұр. Қазір жаңа белестерді бағындыруға да мол мүмкіндік жасалуда. Бір ғана білім саласындағы қолдаудың өзін айтып тауысу мүмкін емес. Қасым-Жомарт Кемелұлы оқулық сапасын арттыру, мұғалімдер мен оқытушылардың әлеуметтік жағдайын жақсарту мәселелерін шет қалдырмады. Бұған дейін Президент Тамыз конференциясында алдағы төрт жыл ішінде мұғалімдердің еңбекақысын 2 есеге арттыруды тапсырды. Бұл – келер жылдан бастап ұстаздардың жалақысы 25 процентке дейін өседі деген сөз, – деді Б.Әбдікәрімов.

***

Облыстық медицина орталығында Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың халыққа арнаған Жолдауын дәрігерлер мен медицина қызметкерлері тыңдады.

Жолдау – ұлт болашағын жарқын ететін саяси оқиға. Мемлекет басшысы жолдаған маңызды құжат елдің қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық ахуалын талдайды. Биылғы Жолдау халықтың әл-ауқатын арттырып, экономикамыздың өркендеуіне үлес қоспақ. Сонымен қатар, алқалы жиында медицина саласындағы маңызды міндеттер айтылып, жүзеге асырылуы тиіс мәселелер де тілге тиек етілді.

– Мемлекет басшысының халыққа арнаған Жолдауын медицина қызметкерлері зор ықыласпен қабыл алды. Мұнда үшжылдық бюджет аясында денсаулық сақтау саласын дамытуға 2,3 трлн теңге бөлінетіні, медициналық қызметтерге қолжетімділікті қамтамасыз ету жайы айтылды. Әсіресе, Президент айтқандай, 2020 жылдың 1 қаңтарынан бастап Қазақстанда міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесі іске қосылып, оған қомақты қаржы қарастырылғаны әрбір тұрғын үшін пайдалы болар еді, – деді медицина орталығы директорының орынбасары Ләззат Қырымова.

«СБ» тілшілер тобы.

№131 (19809) 3 қыркүйек, сейсенбі 2019 жыл

СЫНДАРЛЫ ҚОҒАМДЫҚ ДИАЛОГ – ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕН ӨРКЕНДЕУІНІҢ НЕГІЗІ

Сондықтан олардың санын қысқарту мәселесін қарау керек.

Терең білім берудің орнына диплом сатумен айналысқан университеттеріміз бар екені де жасырын емес.

Бірінші кезекте соларға тыйым салу арқылы біз оқу орындарындағы білім беру сапасын арттыруға күш саламыз.

Білім саласына қатысты тағы бір мәселе – қаржыландырудың біркелкі болмауы және өңірлік басқарудың қазіргі жүйесінің тиімсіздігі.

Білім бөлімдерін басқару және бюджет қаржысын әкімшілендіру функцияларын аудандық деңгейден облыстық деңгейге беру керек.

Білім берудің барлық деңгейінде дербес қаржыландыру тәртібін енгізу қажет.

Тағы бір өзекті мәселе. Бұл – оқулық сапасының төмендігі.

Оқушыларды сапалы оқулықтармен қамтамасыз ету – тиісті министрліктің тікелей міндеті.

Мұғалімдер мен оқытушылардың әлеуметтік жағдайын жақсартпасақ, бұл шаралар жүзеге аса қоймайды.

Сондықтан, мен Тамыз конференциясында алдағы төрт жыл ішінде мұғалімдердің еңбек ақысын екі есе арттыруды тапсырдым. Бұл – келесі жылдан бастап ұстаздардың жалақысы 25 пайызға өседі деген сөз.

Ғылым саласындағы ахуал ерекше назар аударуды талап етеді. Біз ғылымсыз еліміздің дамуын қамтамасыз ете алмаймыз.

Отандық ғылым жүйесі қаншалықты сапалы әрі тиімді? Бұл – басқа мәселе.

Үкімет аталған мәселені ғылыми зерттеулердің деңгейін көтеру және оларды тәжірибеде қолдану тұрғысынан қарастырғаны жөн.

Екінші. Отбасы және бала институтын қолдау, инклюзивті қоғам құру.

Бала құқығын қорғау және тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы іс-қимыл мәселесіне басымдық беруіміз қажет.

Жасөспірімдер арасында көбейіп кеткен суицид мәселесімен мақсатты түрде айналысу керек.

Біз зорлық-зомбылықтан зардап шеккен балалар мен олардың отбасын қорғау жөнінде толыққанды бағдарлама әзірлеуіміз қажет.

Қамқорлығында мүмкіндігі шектеулі балалары бар отбасыларға ерекше көңіл бөлінуі тиіс. Тек ресми статистика бойынша 80 мыңнан астам бала мүгедектігіне байланысты есепте тұр.

Үкімет БЦП диагнозы бар балаларға медициналық және әлеуметтік қолдау көрсетуді жақсарту үшін шаралар қабылдауы керек.

Балаларға қолжетімді болуы үшін шағын және орташа оңалту орталықтарының желісін кеңейту қажет.

Біз ерекше қажеттіліктері бар адамдар үшін бірдей мүмкіндік жасауға міндеттіміз.

Мен бұл туралы өзімнің сайлау алдындағы бағдарламамда айттым. Үкіметке енді осы мақсатқа үш жыл ішінде кем дегенде 58 миллиард теңге бөлуді тапсырамын.

Халықтың денсаулығын жақсарту мәселесі айрықша назар аударуды талап етеді.

Барлық жастағы ел азаматтары арасында бұқаралық спортты дамыту маңызды.

Спорт инфрақұрылымының балалар үшін барынша қолжетімді болуын қамтамасыз ету керек.

Бұқаралық дене шынықтыруды өркендету ісі жаңа чемпиондар шыңына шығатын пирамидаға айналуы тиіс. Бұл салауатты әрі белсенді жастардың, түптеп келгенде, қуатты ұлттың негізін қалыптастырады.

Осы бағдарды заңнамалық тұрғыдан қамтамасыз ету, сондай-ақ Бұқаралық спортты дамыту жөніндегі кешенді жоспар қабылдау қажет.

2020 жыл «Волонтер жылы» деп жарияланды. Еріктілер қызметіне азаматтардың, әсіресе жастардың, студенттер мен оқушылардың қатысу аясын кеңейту, олардың бойында белсенді өмірлік ұстанымдарға қатысты дағды қалыптастыру – маңызды міндет.

Бұл – азаматтық қоғамды нығайту жөніндегі жұмысымыздың маңызды құрамдас бөлігі.

Үшінші. Медициналық қызмет көрсетудің сапасы мен қолжетімділігін қамтамасыз ету.

Бұл жерде халықтың денсаулығына байланысты, әсіресе, ана мен сәби өліміне қатысты көрсеткіштердің өңірлік теңгерімсіздігі айқын көрінеді.

Дегенмен, бұл көрсеткіш төмендеп келеді. Бірақ әлі де жоғары, сондай-ақ дамыған елдердің деңгейінен айтарлықтай көп.

Үкімет әр өңір бойынша медицинадағы нақты дерттер топтамасы жөнінде басымдықтар тізімін жасап, соның негізінде бюджеттен қаржы бөлуі қажет.

2020 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстанда міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесі іске қосылады.

Әрқайсысыңызға мына нәрсені айтқым келеді: мемлекет тегін медициналық көмектің кепілдендірілген көлемін сақтайды. Оны қаржыландыруға алдағы үш жыл ішінде 2,8 триллионнан астам теңге бөлінеді.

Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандырудың жүзеге асырылуы медициналық қызмет көрсетудің сапасы мен қолжетімділігін жақсартуға бағытталған.

Үшжылдық бюджет аясында денсаулық сақтау жүйесін дамытуға қосымша 2,3 триллионнан астам теңге бөлінеді.

Үкімет әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесінің беделіне тағы да нұқсан келтірмеу үшін оны жүзеге асыру мәселесіне зор жауапкершілікпен қарауы қажет.

Біздің қателесуге құқымыз жоқ.

Төртінші. Мәдениет қызметкерлерін қолдау.

Біз мәдениет саласында жұмыс істейтін азаматтарға жеткілікті түрде көңіл бөлмей отырмыз.

Бұл – ең алдымен, кітапхана, музей, театр қызметкерлеріне қатысты мәселе.

Олардың еңбекақысы соңғы жылдары мүлде көбейген жоқ.

Соның салдарынан мәдениет қызметкерлері, әсіресе жас мамандар жеңілдігі бар тұрғын үй бағдарламаларына қатыса алмайды.

Мұндай ахуал осы кәсіптің беделін түсіріп, лайықты кадрлардың тапшылығы айқын сезілуде.

Келесі жылдан бастап Үкімет мәдениет қызметкерлерінің еңбекақысын көбейтуі тиіс.

Сондай-ақ, білім беру және денсаулық сақтау салаларындағы міндетті әлеуметтік жеңілдіктер мәдениет саласының өкілдеріне де берілуі керек.

Бесінші. Әлеуметтік көмек көрсету жүйесін одан әрі дамыту.

Мемлекет мұқтаж жандарға көмек көрсету үшін барлық қажетті шараларды қабылдауда.

Алайда, бірқатар шешімдер жанжақты сарапталмай қабылданды.

Нәтижесінде бұл патерналистік пиғылдың айтарлықтай артуына әкеп соқтырды. Соңғы 5 жылда Қазақстанда атаулы әлеуметтік көмек алатындар саны 77 мыңнан 1,4 миллионнан астам адамға артқан.

Әлеуметтік көмекке бюджеттен бөлінетін қаражат көлемі 2017 жылдан бері 17 есе көбейді және одан да арта түсті.

Басқаша айтқанда, жұмыс істегісі келмейтін адамдар немесе әлеуметтік көмек алу үшін өздерінің табысын жасыратындар көбейді. Жағдайы бар отбасылардың әлеуметтік көмек алатыны туралы деректер бұған дейін бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланған болатын.

Тағы да атап өтемін. Конституция бойынша біздің еліміз – әлеуметтік мемлекет. Сондықтан мемлекетіміз азаматтар алдындағы міндеттерін орындауы тиіс.

Үкімет өз жұмысында осы қағидатты басшылыққа алуға міндетті. Ал, резервтерді тиімсіз шығындарды азайту және табысты арттыру есебінен қалыптастыру қажет.

Мұндай резервтердің бар екені сөзсіз. Қаржы министрлігі табысты арттыру үшін жұмыс жүргізуде. Алайда, қосымша күш жұмсау керек. Мәселен, кеден ісіне қатысты.

Елбасы «Nur Otan» партиясы Саяси кеңесінің отырысында мемлекеттік сатып алулар үдерісін ретке келтіру мәселесіне ерекше мән берді. Қаржы министрлігі мемлекеттік сатып алуды оңтайландырумен айналысып жатыр, бірақ заңнамалық сипаттағы шаралар қажет.

Мемлекеттік сатып алудың әлеуеті зор (кейбір есептеулер бойынша, жылына 400 миллиард теңгеге дейін жетеді). Бұл қаржыны өзекті әлеуметтік мәселелерді шешуге жұмсауға болады.

2018 жылы мемлекеттік сатып алу көлемі 4,4 триллион теңгені құрады, соның 3,3 триллион теңгесі немесе 75 пайызы бәсекеден тыс тәсілмен бір көзден алу арқылы жұмсалған.

Шенеуніктер мен түрлі делдалдарды пайдаға кенелтіп отырған бұл табыс көзін жабатын кез келді.

Атаулы әлеуметтік көмекке қайта оралайық. Үкімет оны бөлу тәртібін реттеуі керек. Бұл жүйе ашық әрі әділетті болып, адамдарды бейқамдыққа емес, еңбек етуге ынталандыруы тиіс. Көмек, негізінен, жұмыс істейтіндерге берілуі тиіс.

Сонымен бірге, аз қамтылған отбасылардың балаларына қамқорлық көрсету керек. Олар үшін кепілдендірілген әлеуметтік көмекті енгізу қажет. Бұл дегеніміз – мектеп жасына дейінгі балаларға үнемі қолдау көрсету, барлық оқушыға тегін ыстық тамақ беру, оларды оқу құралдарымен және мектеп формасымен қамтамасыз ету, медициналық, соның ішінде стоматологиялық көмек алу және қоғамдық көліктерде жүру шығындарын өтеу.

Осыған қатысты шешімдердің барлығы 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енуі тиіс.

Үкімет «Атамекен» ұлттық кәсіпкерлер палатасымен бірлесіп бір ай ішінде көп балалы аналарды микро және шағын бизнеске жұмылдыратын, соның ішінде үй жағдайында кәсіппен айналысатындарды да қамтитын арнайы бағдарлама әзірлеуі қажет.

Алтыншы. Еліміздің зейнетақы жүйесін дамыту саласына ерекше тоқталғым келеді. Мұнда да қордаланып қалған мәселелер жеткілікті.

Қазіргі кезде зейнетақы жинағының жетіспеушілігі онша сезілмейді. Алайда, 10 жылдан кейін жағдай өзгеруі мүмкін. Жұмыс істеп, зейнетақы қорын толықтырып жатқан азаматтар саны азаяды. Ал, зейнеткерлер саны арта түседі.

Бұл ретте, зейнетақы активінен түсетін инвестициялық табыс пен жинақ деңгейі төмен болып қала бермек.

Сондықтан Үкімет Ұлттық банкпен бірлесіп, зейнетақы жүйесінің тиімділігін арттыру үшін нақты жұмыс жүргізуі керек.

Қазір жұмыс істеп жүрген адам өзінің зейнетақы жинағын тек зейнетке шыққаннан соң ғана пайдалана алады.

Бірақ олардың бұл қаражатты зейнетке шыққанға дейін пайдаланғысы келетіні түсінікті жағдай.

Жұмыс істейтін азаматтар өздерінің зейнетақы жинағының бір бөлігін белгілі бір мақсатқа, соның ішінде баспана сатып алуға немесе білім алу үшін пайдалану мәселесін жыл соңына дейін пысықтауды Үкіметке тапсырамын.

Шығындарды оңтайландыру және активтерді инвестициялық басқару сапасын жақсарту мақсатымен Үкіметке ортақ әлеуметтік қор құру және бірыңғай әлеуметтік төлем енгізу арқылы әлеуметтік қамсыздандырудың бюджеттен тыс жүйесін жұмылдыру мәселесін пысықтауды тапсырамын.

V. ҚУАТТЫ ӨҢІРЛЕР – ҚУАТТЫ ЕЛ

Бұл бағытта мынадай міндеттерге баса мән беру керек.

Бірінші. Жергілікті билік органдары жұмысының тиімділігін арттыру.

Жергілікті билік тұрғындар үшін әрдайым ашық болуы тиіс. Бұл аксиома әлі де бүгінгі күннің шындығына айналмай отыр.

Пилоттық жоба ретінде тұрғындар тарапынан жергілікті билік жұмысының тиімділігін бағалау жүйесін енгізу қажет деп санаймын.

Мысалы, егер сауалнама немесе онлайн-дауыс беру нәтижесінде тұрғындардың 30 пайызынан астамы қала немесе ауыл әкімінің жұмысын тиімсіз деп есептесе, бұл Президент Әкімшілігінің арнайы комиссия құрып, туындаған мәселені зерттеуіне және тиісті ұсыным енгізуіне негіз бола алады.

Екінші. Бюджетаралық қатынастар жүйесін реформалау.

Бюджетаралық қатынастардың қазіргі жүйесі түрлі деңгейдегі әкімдіктерді жергілікті дамудың негізгі көздерін, яғни шағын және орта бизнесті өркендетуге ынталандыра алмай отырғаны анық. Өңірлер қосымша табыс көзін іздестіруге құлықсыз.

Келесі жылдан бастап шағын және орта бизнестен түсетін қосымша салық түсімдері өңірлердің құзыретіне берілетін болады.

Бірақ бұл да жеткіліксіз. Бюджет үдерісінің барлық деңгейде ұйымдастырылуын қайта қарастыру қажеттігі туындап отыр. Жергілікті бюджетті қалыптастыруға халықтың белсене атсалысуы бұл істе үлкен рөл атқаруы тиіс.

Аудандық, қалалық және ауылдық деңгейдегі билік жергілікті маңызы бар міндеттерді шешу барысында экономикалық тұрғыдан мейлінше дербес болуы тиіс. Олардың құқықтары, міндеттері мен жауапкершілігі заңнамалық актілерде нақты белгіленуі керек.

Үшінші. Басқарылатын урбанизация және бірыңғай тұрғын үй саясаты.

Бұған дейін қабылданған «Қазақстан Республикасы астанасының мәртебесі туралы» және «Алматы қаласының ерекше мәртебесі туралы» заңдар өзінің тиімділігін көрсетті. Бірақ, бүгінде бұл заңдарды жетілдіру қажет.

Ең ірі үш қала әкімдіктерінің құзыретін, соның ішінде қала құрылысы саясаты, көлік инфрақұрылымы, қала сәулетін қалыптастыру саласындағы құзыреттерін кеңейту керек.

Республикалық маңызы бар қалалардағы халық санының көптігі қазіргі кезде мақтанарлық жағдай емес, керісінше тұрғындардың әлеуметтік-экономикалық қажеттіліктерін толық қамтамасыз ету тұрғысынан алаңдаушылыққа негіз болып отыр.

Ірі қалалардың тұрғындары көбейіп келе жатқаны байқалады. Сонымен қатар, жаңа тұрғындарға қолайлы жағдай жасалған Павлодар және Петропавл сынды қалаларда адамдар мен еңбек ресурстарының тапшылығы бар.

Үкімет көші-қон үдерісін басқару үшін пәрменді шаралар қабылдауы тиіс.

Мен сайлау алдындағы бағдарламамда бірыңғай тұрғын үй саясатын әзірлеу қажеттігін айтқан болатынмын.

Негізгі қағидат – тұрғындар, әсіресе, әлеуметтік тұрғыдан әлсіз топтар үшін баспананың қолжетімділігін арттыру.

Үкімет жүйесіз бағдарламалар қабылдау тәжірибесін тоқтатып, тұрғын үй саясатын жетілдірудің бірыңғай моделін әзірлеуі қажет.

Мәселен, бастапқыда әлеуметтік мүддеге орайластырылған «7-20-25» бағдарламасы аясында қарыз алушының отбасылық табысы орташа есеппен айына 320 мың теңгені құрауы тиіс. Табысы аз адамдар бұған қатыса алмай отыр.

Сондықтан биыл Елбасының бастамасы бойынша 2 пайыздық жеңілдетілген мөлшерлемемен, пайыздық алғашқы жарнасы 10 пайыз болатын жаңа «Бақытты Отбасы» бағдарламасы іске қосылды. Бұл – өте тиімді жеңілдік.

Жыл соңына дейін бұл бағдарлама бойынша кем дегенде 6 мың отбасы баспанамен қамтамасыз етіледі. Бірінші кезекте, көпбалалы және мүгедек балалар тәрбиелеп отырған отбасылар қамтылатын болады. 2020 жылдан бастап жыл сайын осындай 10 мың отбасы баспанамен қамтылады.

Үкімет бағдарламаға қатысуға арналған айқын критерийлер белгілеп, оны қатаң әкімшілендіруді қамтамасыз етуі керек. Шын мәнінде көмекке мұқтаж жандарға ғана қолдау көрсетілуі тиіс.

Менің Үкіметке тапсырмам – кезекте тұрған аз қамтылған көпбалалы отбасыларға баспана беру мәселесін үш жыл ішінде шешу керек. Бүгінде олардың саны 30 мыңға жуық.

Баспана сатып алуға жағдайы жоқ азаматтарға әлеуметтік жалға алу тәртібімен қоныстану үшін мүмкіндік беру қажет.

Мемлекет 2022 жылға қарай осы мақсаттарға сәйкес 240 миллиард теңгеден астам қаражат бөледі.

Жеке бизнесті осы жұмыстарға тарту үшін жаңа шаралар қабылдап, мемлекет-жекеменшік әріптестігі тетіктерін жұмылдырған жөн.

Азаматтар әкімдік беретін әлеуметтік пәтерлерге кезекке тұру және оның жылжу үдерісінің ашық болмай отырғанына наразы.

Үкімет жыл соңына дейін жалдамалы пәтерлерге, сондай-ақ «Бақытты отбасы» бағдарламасы бойынша жеңілдетілген баспана заемын алуға кезекте тұрғандарды есепке алудың ұлттық бірыңғай жүйесін құруы керек.

Коммуналдық желілердің тозуы 65 пайыздан 57 пайызға төмендегеніне қарамастан, бұл көрсеткіш жоғары болып отыр.

Бұдан бөлек, көппәтерлі 78 мың үйдің 18 мыңнан астамы жөндеуді қажет етеді.

Өңірлерге тұрғын үй қорын жаңғырту және жөндеу үшін екі жыл ішінде бюджеттік несие түрінде 30 миллиард теңгеден астам қаражат бөлу керек.

Үкіметке осы тетікті енгізу мүмкіндігін қарастырып, қаражаттың тиімді игерілуін қатаң бақылауға алуды тапсырамын.

2022 жылға қарай өңірлерді дамыту бюджеті 800 миллиард теңгеден асып кетеді.

Әкімдерге жергілікті мәслихаттармен бірігіп, осы қаражаттың жартысын тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғырту ісін бірлесе қаржыландыруға және өңір тұрғындарының өзекті әлеуметтік мәселелерін шешуге бағыттауды қамтамасыз етуді тапсырамын.

Төртінші. Инфрақұрылымды дамыту.

Еліміздің әр аймағының тұрғындарының таза ауыз суға, табиғи газға, көлік инфрақұрылымына қол жеткізу деңгейі біркелкі емес екені белгілі.

Осы теңсіздікті жою үшін жұмысты жандандыру қажет.

Елбасының тапсырмасы бойынша «Сарыарқа» газ құбырының магистралды желісінің бірінші кезектегі құрылысы аяқталып келеді.

Келесі жылы Нұр-Сұлтан қаласында және Қарағанды, содан соң Ақмола мен Солтүстік Қазақстан облыстарында тарату желілерін салу жұмыстары басталады.

Мемлекет осы мақсатқа сәйкес 56 миллиард теңге бөліп отыр. Нәтижесінде 2,7 миллионнан астам адам табиғи газбен қамтамасыз етілетін болады.

Алдағы үш жыл ішінде тұрғындарды таза ауыз сумен және су жеткізумен қамтамасыз етуге шамамен 250 миллиард теңге бөлінеді.

Атқарушы билік органдары «Нұрлы жол» бағдарламасын толық және сапалы іске асыруға баса мән беруі керек.

Бұл – стратегиялық жоба. Соның арқасында бүкіл көлік инфрақұрылымы жаңғыртылады.

Осы мақсатқа орай, мемлекет 2022 жылға дейін 1,2 триллион теңгеден астам инвестиция салады.

Үкімет бұған дейін де көп қаражат бөлген болатын, бірақ оның көбі құмға сіңген судай жоқ болып кетті. Ашығын айтсақ, шенеуніктердің қалтасына кетті, ал таза су, жол және басқа да инфрақұрылымның жағдайы әлі де сол күйінде.

Бұл жолы Үкімет пен Парламент Есеп комитетімен бірлесіп, бюджет қаражатын толығымен тиімді пайдалануды қамтамасыз етуі тиіс.

Үкімет экологияны жақсарту, жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды кеңейту, қоршаған ортаны сақтау ісін дәріптеу жұмыстарын жандандыруы керек. Осы орайда «Бірге – Таза Қазақстан» науқаны – қолдауға тұрарлық жоба. Бұл жұмысты жалғастыру керек.

Парламент Экологиялық кодекстің жаңа редакциясын талқылап, қабылдауы қажет.

Жалпы, Үкімет алдағы кезеңде жұмыстың тиімділігін арттыруы тиіс. Халық нақты нәтиже күтіп отыр.

Құрметті отандастар!

Біз елімізді реформалаудың жаңа кезеңіне қадам бастық. Осы маңызды міндеттерді сапалы орындауымыз керек.

Еліміздің әрбір тұрғыны оң өзгерісті сезінуі тиіс.

Мен мемлекеттік органдардан жұмысты жедел атқарып, нақты нәтижеге қол жеткізуді талап етемін.

Реформаны тек реформа үшін жүргізуге жол берілмейді.

Әрбір министрде және әкімде нәтижелі жұмыстың негізгі көрсеткіштерінің тізімі болуы тиіс.

Сол арқылы олардың нақты мақсатқа қол жеткізу деңгейі анықталады.

Үкімет мүшелеріне, мемлекеттік органдар мен өңірлердің, мемлекеттік компаниялардың және мекемелердің басшыларына тиісті реформаның жүзеге асырылуы үшін дербес жауапкершілік жүктеледі.

Осыған байланысты, жақында тиісті Жарлыққа қол қойдым. Бұл Жарлықтың аясында елдегі ахуал, соның ішінде аймақтардағы халықтың жағдайы сауалнама негізінде нақты бағаланатын болады.

Үкіметтің әлеуметтік және экономикалық саясатқа жауапты құрылымдары қоғамның қажеттіліктеріне сәйкес алдын ала нақты жұмыс жүргізуі қажет. Бұл үшін бақылау, талдау және болжау жүйесін неғұрлым күшейту керек.

Сондықтан депутаттарымыздың өтінішіне орай Парламент жанынан Заңнаманы зерделеу және сараптау институтын құру жөнінде тапсырма беремін.

Аталған құрылым заңдарымыздың сапасын арттыруға ықпал етуі тиіс.

Қадірлі қазақстандықтар!

Халқымызды толғандыратын барлық мәселелер бізге белгілі.

Осыған орай, ахуалды жақсарту үшін іс-қимыл жоспары әзірленіп жатыр.

Бізге зор жауапкершілік жүктеліп отыр.

Мен ел тағдырына жаны ашитын әрбір азаматқа зор сенім артамын.

Қазақстан – ортақ шаңырағымыз!

Мен бәріңізді мерейлі мекенімізді өркендетуге үлес қосуға шақырамын!

Сындарлы қоғамдық диалог – татулық пен тұрақтылық негізі.

Ұлы Абай өзінің алтыншы қара сөзінде «Бірлік – ақылға бірлік» дегенін білесіздер.

Елбасымыздың «Ел бірлігі – ең асыл қасиет» деген қанатты сөзі – біздің айнымас қағидамыз.

Береке мен бірлік, ақыл мен парасат халқымызды үнемі алға бастап келеді.

Бағытымыз – айқын, жолымыз – ашық.

Бәріміз бірге болсақ, еліміз бұдан да зор жетістікке жетеді деп сенемін!

Баршаңызға амандық, табыс тілеймін!

akorda.kz

3-бет.

ЖОЛДАУ және ЕЛ ҮНІ

Билік пен халық байланысына жаңа леп алып келеді

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Мемлекет басшысы қызметіндегі Қазақстан халқына арнаған алғашқы Жолдауын жариялады. Ол бүгінгі Жолдауында мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыруға, азаматтардың бостандығы мен қауіпсіздігін қамтамасыз етуге, ел экономикасын дамытуға, халықты әлеуметтік қамтамасыз ету жұмыстарын модернизациялауға, сондай-ақ өңірлерді дамытуға бағытталған бірқатар маңызды бастамаларын жария етті. Экономикалық, саяси және әлеуметтік салаларға қатысты маңызды шешімдерді орындау туралы Үкімет пен Парламентке тиісті тапсырмалар берді.

Ең бір көңілге қонымдысы барлық бағдарламалардың халықпен ашық байланысқа құрылғаны болып отыр.

Қоғамдық диалог, ашықтық, жедел әрекет ету халықтың ойынан шығатын іс. Бұл билік пен халықтың байланысына жаңа леп әкеледі. Егер де билік өкілдері мен қарапайым адамдар бұрынғыдан да бетер тығыз қарым-қатынаста болса, онда проблемалардың жылдам және дұрыс шешілуіне тікелей жол ашылады.

Қасым-Жомарт Кемелұлының жария еткен көптеген мәселелері халықтың да, бизнес өкілдерін де қуантады деп ойлаймын. Аталған қолдаулардың ішінде аз қамтамасыз етілген отбасыларға кепілді әлеуметтік пакет енгізуді өте дұрыс шешім деп ойлаймын. Ал шағын бизнесті үш жылға табыс салығынан босату, 2020 жылдан бастап үш жылға дейін тексерулер жасауды тоқтату кәсіпкерліктің дамуына сөзсіз оң әсерін тигізетін болады. Сондай-ақ, балаларға қатысты зорлық-зомбылық, браконьерлікке қатысты қылмыстарға жазаны шұғыл түрде қатаңдату мәселесі де дер кезінде қолға алынғалы отыр.

Имамадин ОҢҒАРБАЕВ,
облыстық мәслихат
депутаты.

Еңбек нарығы және кәсіби маман

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына алғашқы Жолдауында орта, техникалық және кәсіптік, жоғары білім беру жүйесіндегі бүгінгі күнгі түйткілді мәселелерді дөп басып, нақты шешімін айтты.

Бүгінде колледждер мен университеттердегі мамандар даярлау жүйесінің нақты еңбек нарығынан тыс қалғаны анық. Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі, жоғары білімді мамандар даярлауда әр өңірдің экономикалық дамуы, еңбек нарығының сұранысы толық ескерілмей келеді. Нәтижесінде, оқу орнын бітірген жастар өз мамандығы бойынша жұмысқа орналаса алмай, жұмыссыздар мен маргинал жастардың тобын көбейтіп отырғаны рас. Кей кәсіпорындар қажетті мамандарды шетелден шақыруға мәжбүр.

Осы проблеманы шешудің бірден-бір жолы – Жолдауда айтылғандай, еліміздің әрбір аймағы бойынша оның экономикалық дамуының кәсіби маманға деген сұра-

нысының ұзақ мерзімді болжамын айқындайтын еңбек ресурстарының балансын жасаудың ғылыми негізделген әдістемесін жеделдете әзірлеу қажет. Өз кезегінде еңбек ресурстарының балансы кәсіби мамандар даярлаудың мемлекеттік тапсырысының, мектеп оқушыларына кәсіби бағдар беру мазмұнының өзегі бола отырып, Мемлекет басшысы атап көрсеткендей, орта білім берудің ұлттық стандартының да негізіне айналуы тиіс.

Демек жеке қабілеттеріне қарай белгілі бір мамандықтар бағытына бағдарланған орта білім алып шыққан мектеп бітірушілердің еңбек нарығының сұранысына негізделген мамандықтар бойынша білім алуына мүмкіндік жасау – маманның жоғары сапалы деңгейі мен сұранысқа сай болуының бірден-бір кепілі болар еді.

Біздің облыста мамандар даярлауды аймақтың еңбек ресурстарының балансына негіздеу мұнан 4-5 жыл бұрын қолға алынып, ол өз нәтижесін де көрсетті. Дегенмен, маманға сұраныстың осы ұзақ мерзімді болжамын анықтаудың әдістемесін жетілдіру қажет.

Бақытжан САЙЛЫБАЕВ,
М.Мәметова атындағы
педагогикалық
жоғары колледжінің
директоры,
педагогика ғылымының
докторы,
профессор.

Жолдау кәсіпкерлерге жасалатын жеңілдігімен құнды

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың халыққа арнаған алғашқы Жолдауы бизнес өкілдері үшін тосын әрі жағымды жаңалықтарға толы болды.

Әсіресе, Президенттің «Жұмыс берушінің жұмысшыға қосымша 5 пайыз зейнетақы аударуы 2023 жылға шегеріледі», – деген сөзі кәсіпкерлердің еңсесін көтеріп тастады. Бұл мәселе айтылған сәттен бастап «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы бизнеске әрі қарай ауыртпалық салуды ұлғайтуға қарсылығын білдіріп, аталған нормаларды қайта қарау бойынша нақты позицияны ұстанған болатын. Сонымен қатар, Ұлттық палата өз кезегінде кәсіпкерлерді, қауымдастықтарды, тәуелсіз сарапшыларды тарту арқылы мәселені жан-жақты талқылауға да шақырды. Міне, бүгін нәтижені көріп отырмыз, Қасым-Жомарт Кемелұлы 5 пайыздық міндетті зейнетақылық жарнаның енгізілу мерзімін шегеруді тапсырды.

Жолдаудағы бизнес өкіл-

дері үшін келесі үлкен қолдау – Президенттің микро және шағын бизнес компанияларын табысқа салынатын салықтан 3 жылға босату туралы Үкіметке заңды негіз құруды тапсыруы. Соңғы кезде, Кәсіпкерлер палатасы Өңірлік кеңесінің төрағасы Ділмұхамед Әбізов көрші Өзбекстан еліндегі шағын және орта бизнеске жасалып жатқан жағдайларды айтып, соның нәтижесінде елімізде жеңіл өнеркәсіпті ақсатып алу қаупі болып тұрғандығын түрлі алаңдарда көтеріп жүрген болатын. Мемлекет басшысының Жолдауда Үкіметке берген тапсырмасын кәсіпкерлер қуана қабылдады. Нәтижесімен жаңа жұмыс орындары ашылып, өз елімізде өндірілетін өнімдер сапының артары сөзсіз.

Жолдауда айтылған «Бизнестің жол картасы» бағдарламасына қосымша бөлінетін 250 млрд теңге, мемлекеттік сатып алудағы ашықтықты талап ету, 2020 жылдан бастап 3 жылға дейін микро және шағын кәсіпкерлікті тексеруге тыйым салу, экономиканы әртараптандыруға қатысты мәселелер кәсіпкерлердің көкейінде жүрген жайттар болатын.

Мемлекет басшысы бұл қадамдар арқылы елімізде кәсіпкерлікті қолдау алдағы уақытта да жан-жақты жүргізілетіндігін көрсетті. Жолдау кәсіпкерлер үшін осынысымен құнды.

Ғалымбек ЖАҚСЫЛЫҚОВ,
Қызылорда облысы
кәсіпкерлер палатасының
директоры.

Асыраушы саланың әлеуеті артады

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына арнаған Жолдауында еліміздің агроөнеркәсіп кешенін дамыту жөнінде бірқатар міндет жүктеді.

Әсіресе, асыраушы саланың әлеуетін толық пайдалану, оның ішінде суармалы жер көлемін 2030 жылға қарай 3 млн гектарға жеткізу керектігін тапсырды. Бұл егіншілік саласы түгел дерлік суармалы жүйеге негізделген Сыр өңірі үшін өте маңызды. Мұндай егістік көлемін 300 мың гектарға жеткізу бағытында нақты іс-шаралар жоспары қабылданды. Қазіргі күні аудандар мен Қызылорда қаласында суармалы жер көлемін нақтылау және игерілмей жатқан бөлігін айналымға қосу шаралары атқарылуда.

Айта кетейік, соңғы 5 жылда облыс бойынша суармалы жер мен қолданыстағы егіс көлемі 25 мың гектарға артты. Оның басым бөлігі мал азығындық, дәнді және майлы дақылдар үлесінде. Суармалы жер аумағын ұлғайту өнім өндеу көлемін, жұмыс орындарының санын және халықтың табысын арттыруға мүмкіндік береді.

Одан бөлек, Жолдауда ауыл шаруашылығы өнімінің экспорт аясын кеңейту туралы тапсырма берілді. Біздің аймақтан күріш пен ет, балық, бақша өнімдері республикада ғана емес, көрші мемлекеттерде де жоғары сұранысқа ие. Соңғы 5 жыл ішінде Сыр өңірінен экспортталатын өнім саны 18-ге дейін жетті. Импорт ағынын азайтып, экспорт көлемін көбейту шаралары әлі де жалғаса береді.

Сейілбек НҰРЫМБЕТОВ,
облыстық ауыл
шаруашылығы
басқармасы
басшысының міндетін
атқарушы.

Сенат комитетінің төрағасы болды

Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаты Мұрат Бақтияұлы Сенаттың әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің төрағасы болып сайланды.

Мұрат Бақтияұлы 1958 жылы Қызылорда облысында дүниеге келген.

С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің тарих факультетін (1986) тарихшы, тарих және қоғамдық пәндер оқытушысы мамандығы бойынша; Мәскеу бизнес және ақпараттық технологиялар халықаралық университетінің қаржы және несие факультетін (1999) экономист мамандығы бойынша; Қазақ мемлекеттік заң академиясының заң факультетін (2001) заңгер мамандығы бойынша бітірген.

Саяси ғылымдар докторы.

2008-2011 жылдары Қызылорда облысы әкімінің орынбасары, 2011 жылдан бері Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаты.

БРИФИНГ

Құрылыста қарқын жоғары

Өңірлік коммуникациялар қызметінде облыстық құрылыс, сәулет және қала құрылысы басқармасы басшысының міндетін атқарушы Арнұр Нұрмағанбетовтің қатысуымен брифинг өтіп, онда салада биылғы жартыжылдықта атқарылған жұмыстар сөз болды.

Айнұр БАТТАЛОВА.

Биыл әлеуметтік нысандардың құрылысын жүргізуге мемлекеттік бюджеттен 9,9 млрд теңге бөлінген. Оған былтырдан өтпелі 12 және жаңа 12 нысанның құрылысы жүргізілуде. Есепті мерзімде 3 нысан пайдалануға берілді. Жыл соңына дейін 8 нысанның құрылысын аяқтау жоспарланса, қалғаны келер жылға өтеді.

Биыл облыста «Нұрлы жер» мемлекеттік бағдарламасы аясында 1862 пәтерді құрайтын 43 тұрғын үйдің құрылысы жүргізілуде.

Облыс әкімдігінің бастамасымен «Баламекен» жобасы шеңберінде 100 отбасы «Б.Өтемұратов қоры» жеке қорының, қалған 50 отбасы жергілікті бюджет есебінен тұрғын үймен қамтамасыз етіледі деп жоспарлануда. Биыл 1 маусымда 100 пәтерлі 50 үй пайдалануға берілді.

Жалпы, биыл барлық қаржыландыру көздерінен 720,8 мың шаршы метр тұрғын үйді пайдалануға беру және 299 шақырым инженерлік инфрақұрылым желілерін жүргізу жоспарланған.

«Қызылорда қаласының бас жоспарына өзгерістер енгізу» жобасы 2018 жылы толықтай аяқталып, жобаға қолданыстағы заңнама талаптарына сәйкес кешенді қала құрылысы сараптамасы жасалынса, «Арай» шағын ауданы мен оған жанасып жатқан саяжайлар массивтерін жоспарлау бойынша жобалау жұмыстары да аяқталған.

Сол жағалауды игеру бойынша да ауқымды жұмыстар атқарылуда. Ондағы құрылыстарды жүргізуге қажетті қаржы мемлекеттік бюджеттен және жеке инвесторлар тарапынан тартылуда.

Биыл жаңа полигон іске қосылады

Облыста 159 мың гектар суармалы жерді қалпына келтіру және пайдаланылмай тұрған 29 мың гектар жерді қайта айналымға қосу жөнінде 3 жоба жүзеге асуда. Бұл туралы өңірлік коммуникациялар қызметінде өткен брифинг барысында айтылды.

Айдана ЖҰМАДИНОВА.

– Ирригациялық және дренажды жүйелерді жетілдіру жобасының екінші кезеңіне Жалағаш ауданының Аққұм, Бұқарбай батыр, Таң және Мәдениет ауылдық округтеріндегі 15 мың гектар суармалы жер енгізілген. 29 мың гектар суармалы жерді айналымға қосу жобасына енген нысандарды құжаттандыру жұмыстары аяқталып, республикалық меншікке өткізілді. Жоба Азия даму банкінің қарыз қаражаты есебінен 2020 жылы іске асырылатын болады. ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігі Су ресурстары комитетінің тапсырмасы бойынша «Суармалы жерлер үшін ирригациялық жерлерді модернизациялау» жобасының техникалық-экономикалық негіздемесі әзірленді. Бұл жоба жүзеге асырылған жағдайда инженерлік жүйеге келтірілген суармалы жерлердің 80 проценті қалпына келтіріліп, ауыл шаруашылығының дамуына үлкен септігін тигізетін болады, – деді облыстық табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы басшысының орынбасары Жұлдызай Айтжанова.

Ал елді мекендерді аяқсумен қамтамасыз ету мақсатында, облыс аумағында иесіз қалған 372 су шаруашылығы нысандары анықталып, 216-ның төлқұжаттары әзірленді.

Баспасөз конференциясында өңірдегі балық шаруашылығының даму барысы да айтылды. Бүгінде балық шаруашылығын жүргізу үшін Кіші Арал теңізіндегі 18 учаске мен 207 көлдің учаскелері тізімге алынған. Оның ішінде Кіші Арал теңізінің 18 учаскесі толықтай және 177 көл конкурстық негізде 5 жылдан 10 жылға дейін кәсіпкерлерге бекітілген. Биыл облыста 7492 тонна балық аулау лимиті бекітілсе, жылдың алғашқы 6 айында 2397 тонна балық ауланыпты.

Орман шаруашылығы бойынша биыл мемлекеттік орман қоры жерлерінде 11334 гектар орман отырғызу жұмыстары іске асуда. Сондай-ақ орман көлемін арттыру мақсатында 22,6 гектар аумаққа уақытша тұқымбақ жұмысы ұйымдастырылған.

Ал аймақта тұрмыстық қатты қалдықтарды басқару саласы бойынша 3 бағытта жұмыс жүргізілуде. Биылғы жылдың алғашқы жартыжылдығында 54036 мың тонна қатты тұрмыстық қалдықтар жинақталса, оның 3248 тоннасы өңделген. Бұл саладағы басты жаңалық жыл соңына дейін жаңа полигонның іске қосылуы болмақ. Аумағы 20 гектарды құрайтын жаңа полигон Белкөл кентінен 4 шақырым қашықтықта орналасқан. Мұнда жылына 60 мың тонна тұрмыстық қатты қалдық сұрыпталатын болады.

Баспаналы болуға асығыңыз!

Облыста тұрғын үй құрылысының қарқыны қарымды. Сырдарияның сол жағалауында салынып жатқан көпқабатты үйлер көз қуантады. Жуырда мұнда тағы 240 тұрғын «Нұрлы жер» бағдарламасы арқылы қоныстанбақ. Бұл жағымды жаңалыққа біз «Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» АҚ облыстық филиалының ұйымдастырған баспасөз турында көз жеткіздік. Банк басшылығы көпшілікті баспаналы болудың қарапайым шарттарымен таныстырып, үйлерді аралап көрсетті.

Мөлдір ҚАЛЫМБЕТ

Суретті түсірген Н.НҰРЖАУБАЙ.

– Кез келген банк салымшысы аталған бағдарламаға қатысып, осы тұрғын үйлерді сатып ала алады. Өтініш baspana.kz порталы арқылы 28 тамыздан бастап қабылдануда. Бірақ, үй алуға деген қабілетті анықтау үшін жеке есепшотта 500 мың теңге болуы шарт. Пулға ең көп балл жинаған адамдар кіреді. Балл саны депозитті толықтыру жиілігіне және оның мерзіміне байланысты, яғни салымшының шоты неғұрлым ерте ашылып, тұрақты түрде толықса, онда оның балл саны да жоғары болады. Есептеу процесі автоматтандырылған әрі айқын түрде жүргізіледі, – деді «Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» АҚ облыстық филиалы директорының орынбасары Ілияс Жұрынов.

Сонымен, аумағы 57 шаршы метрді құрайтын 2 бөлмелі пәтердің құны 7 980 000 теңге деп есептесек, оның 1 596 000 теңге бастапқы жарнасын жинаған тұрғын ай сайын 44 422 теңге төлейді екен. Ал, құны 9 380 000 теңгені құрайтын 3 бөлмелік пәтердің бастапқы жарнасы 8 жылға ай сайын 52000 теңге болса, кейін төлем 43 125 теңгеге төмендейді.

Баспаналы болуға барынша көмектесетін бағдарламаны тиімді пайдаланып, оның игілігін көруге асыққан дұрыс. Себебі, бір үйге қол жеткізу – кез келгеннің арманы. Баспасөз туры барысында әрбір тұрғынның бұл тақырыптан шет қалмайтынын да аңғардық. Фатима Нұрлыбекова солардың қатарында.

– Қазір үй алудың жаңа мүмкіндіктері көбейді. Сол үшін қуаныштымын. Ұлқызымды жеткіздім. Немерелерімнен үлкен үміт күтемін, балаларыма олардың болашағын осы бастан қамдауға көмектескім келеді. Сондықтан осы шарадан тыс қалмауға тырыстым. Қажет мәліметтерді алдым. Үйлердің сапасы жақсы, көңілімнен шықты. Аулада балаларға арналған ойын алаңы қарастырылған. Жақын жерден қоғамдық көлік те қатынайды. Алдағы уақытта балабақша пайдалануға беріледі екен, – дейді ол.

Сонымен сол жағалаудың тұрғынына айналуды ойлайтындар baspana.kz порталынан қажетті мәліметтерге қанық бола алатынын жеткізгіміз келеді. Мұнда сіз бағдарламаға қатысуға өтініш қалдырудан бөлек, банктің әрбір жаңалығынан хабардар болып, өзіңізге ұнаған нысанды, ондағы пәтерді таңдау мүмкіндігіне ие бола аласыз.

№131 (19809) 3 қыркүйек, сейсенбі 2019 жыл

«Мектеп – кеме, білім – теңіз»

Қоңыр күздің алғашқы күнінде еліміздің барлық білім беру ошағы оқушыларға есігін айқара ашты. Жаңа оқу жылында облыстағы 293 мектепке 164 500 оқушы келді. Бұл өткен жылмен салыстырғанда 10 мыңға көп. Өңірде 21 мыңнан астам бала мектеп табалдырығын алғаш рет аттады. Олардың саны былтырғыға қарағанда 2500-ге артық.

Байзақ Момынбаевтың есімі берілді

1 қыркүйек – Білім күні мерекесі қаладағы №278 IT мектеп-лицейінің оқушылары мен ұстаздары үшін ерекше салтанатпен өтті. Бұл күні мектепке Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, «Парасат» орденінің иегері, академик Байзақ Момынбаевтың есімі беріліп, бюсті ашылды.

Салтанатты шараға облыс әкімінің орынбасары Наурызбай Байқадамов, Қазақстанның Халық қаһарманы, қазақтың тұңғыш ғарышкері Тоқтар Әубәкіров, ақын, драматург, мемлекеттік сыйлықтың иегері Иран-Ғайып Оразбаев, әлемнің төрт дүркін чемпионы Илья Ильин және Б.Момынбаевтың ұлы Жомарт Момынбаев, академиктің әріптестері мен достары, шәкірттері қатысты.

Салтанатты шарада облыс әкімінің орынбасары Наурызбай Байқадамов оқушыларды айтулы мерекемен құттықтап, білім нысанына есімі берілген Байзақ Момынбаевтың еңбек жолы мен ғылымдағы қолтаңбасына тоқталды.

– Бүгін – аса қуанышты күн. Бірінші сынып оқушылары алғаш рет мектеп партасына отырып, жаңа өмірге қадам басуда. Соңғы бірнеше жыл ішінде білім беру жүйесі әлемдік үдеріспен өсуде. Мемлекет басшысы Қ.Тоқаев жақында өткен республикалық тамыз конференциясында білім сапасын жоғары деңгейге шығаруды, ұстаз мәртебесін көтеруді жүктеді. Жаңа оқу жылында Президент тапсырған міндеттерді орындау біз үшін аса маңызды. Осы орайда мектептерді заманауи технологиялармен қамтамасыз ету, мұғалімдерді әлеуметтік жағынан қолдау назардан тыс қалмайды. Бүгінде облыс көлемінде апатты жағдайдағы мектептер мәселесі түбегейлі шешілді. Саланы дамытуға бағытталған жұмыстар алдағы уақытта да жалғасын таба береді.

Еліміздің білім және ғылым саласына зор үлес қосқан академик Байзақ Момынбаевтың есімі осы білім ұясына беріліп, бюсті ашылып отыр. Осы жиынға қатысып отырған ұлтымыздың мақтанышына айналған тұлғаларға зор алғысымызды білдіреміз ,– деді.

Байзақ Көпірбайұлы 1946 жылы 1 тамызда Қызылорда облысы Сырдария ауданы (қазіргі Шиелі ауданы), Бірлестік колхозында дүниеге келген. Ол – елімізде отандық инженерлік-педагогикалық білімнің негізін қалаушы, техника ғылымдарының кандидаты, доцент, ТМД елдері арасында инженерлік педагогика саласы бойынша ғылым докторлығын тұңғыш болып қорғаған ғалым. Ресей, Қазақ білім академияларының академигі, ҚР Ұлттық ғылым академиясының корреспондент-мүшесі. 2007-2011 жылдар аралығында өзі туып-өскен Сыр еліндегі Қорқыт ата атындағы ҚМУ ректоры болды.

Шарада академиктің достары – қазақтың тұңғыш ғарышкері Тоқтар Әубәкіров, ақын Иран-Ғайып және шәкірті, төрт дүркін Әлем чемпионы Илья Ильин сөз алып, марқұмның балалық шағы, адами болмысы, ғалымдық, ұстаздық жетістіктері туралы естеліктер айтты. Ал ғалымның ұлы Жомарт Момынбаев әкесінің еңбегін бағалап, кейінгі ұрпақ есінде сақтау мақсатында оның есімін білім ошағына беруге қолдау көрсеткен аймақ басшылығына, ниеттес азаматтарға алғысын айтты. 2017 жылы ашылған, өзі жетекшілік ететін «Академик Б.Момынбаев атындағы» қордың осы мектепте мамандандырылған білім жобаларын қаржыландырып келе жатқанын, алдағы уақытта да көмектесуге әзір екендігін жеткізді.

Айта кету керек, 2015 жылы пайдалануға берілген оқу ордасы білім сапасы жағынан алдыңғы қатарда келеді. Жаңа оқу жылында 180 бүлдіршін 1-сыныпқа қадам басса, өткен оқу жылында 21 оқушы мектеп бітіріп, оның 14-і грант иегері атанды.

Салтанатты шарада Байзақ Көпірбайұлының бюсті ашылып, академиктің рухына тағзым етілді, гүл шоқтары қойылды. Бірінші сыныпқа қадам басқан бүлдіршіндер құрметіне ән-биден шашу шашылып, алғашқы қоңырау соғылды.

Білім күнінің қуанышы

Білім күнінде Қызылорда қаласындағы №9 мектеп-гимназияда «Сыңғырла, сазды қоңырау, Мәңгілік ел көгінде...» атты мерекелік жиын өтті.

Мұнда да білім ұясына алғаш қадам басқан өз шәкірттері мен ұстаздар легі және мектеп табалдырығын аттаған балалар қуанышына ортақтасқан ата-аналардың қалың шоғырын байқауға болады. Сонымен қатар, шараға арнайы келген қалалық спорт бөлімінің басшысы Семсер Сыздықов мектеп оқушылары мен мұғалімдеріне алдағы оқу жылына сәттілік тілеп, құттықтауын жеткізді.

– Қаламызда жылдан жылға оқушы саны артып келеді. Еліміздің дамуы үшін олардың оқуы, танымы мен тәрбиесі жақсы болуы тиіс. Мемлекет қолдауымен білім саласында айтарлықтай оң жаңалықтар орын алып жатқаны өздеріңізге белгілі. Білім мен тәрбие беруде ұстаздар қауымына толайым табыс, үлкен жетістіктер тілеймін, – деді ол.

Мектеп директоры Батырбек Әбиевтің айтуынша, биыл мектеп-гимназияда 1570 оқушы білім алатын болса, оның бірінші сыныпқа қабылданғаны – 176. Ал 120 мұғалім қызмет ететін білім шаңырағы екі тілде де оқушыларға дәріс береді. Алғашқы қоңырау шарасы барлық аудандық мектептерде де салтанатты жағдайда аталып өтті.

Түлектері түгел оқуға түсті

Білім күнінде облыс орталығындағы Ж.Нұрманов атындағы №198 орта мектепте «Саналы ұрпақ – жарқын болашақ» атты мерекелік жиын өтті.

Мектеп табалдырығын алғаш аттаған бүлдіршіндерді қарсы алған ұстаздар, білім ордасының ұжымы жиынды ән-күймен көмкерді. Білім ордасының ардагер-ұстазы Марк Подольский ұстаздар мен шәкірттерді жаңа оқу жылымен құттықтап, сәттілік тіледі.

Биыл 164 бүлдіршін бірінші сыныпқа қабылданған. Бала санының жыл сайын көбеюіне орай мектеп жанынан 200 орынға арналған қосымша ғимарат салынып, жақын күндері пайдалануға берілмек. Мұнан бөлек, 3 спорт алаңы да дайын.

– Жаңа оқу жылының ерекшелігі, бірінші сыныпқа келетін балалардың құжаты электронды түрде қабылданды. Сонымен қатар, бірдей форма киді. Өткен жылы мектепті 63 түлек бітірсе, 100 процент оқуға түсті. Олардың тең жартысы Ресейдің жоғары оқу орындарының грант иегері. Бұл – ұстаздар үшін үлкен қуаныш. Тағы бір атап айтарлығы, мектеп мұғалімдерінің 30 проценті осы білім ордасының түлегі. Өзім де осы мектеп түлегімін, – дейді мектеп директоры Анжела Садықбекова.

Жүзден аса оқушы 1-сыныпқа барды

Жаңа оқу жылында облыс орталығындағы М.Сужиков атындағы №6 орта мектеп табалдырығын 116 оқушы аттады. Алғашқы қоңырауға арналған салтанатты жиынға облыстық ішкі саясат басқармасының басшысы Талғат Маханов қатысты.

Жиында Талғат Толыбайұлы барша ұстаздар мен оқушыларды айтулы мереке – Білім күнімен құттықтады.

– Жаңа оқу жылы барлық оқушы үшін ерекше сәт, мектепке қадам басқан бүлдіршіндер үшін аса маңызды. Қазіргі кезде елімізде жүргізіліп жатқан саяси бағыттағы шаралардың барлығы адам құқықтарын дамыту мен жаңа форматтағы тұлғаларды қалыптастыру мәселесіне ерекше басымдық беріп отыр. Сондықтан жаңа дәуірдің жарқын тұлғаларын тәрбиелеуді бүгіннен бастауымыз маңызды. Бүлдіршіндердің тәрбиесі мен білімінің жемісі жаңа қазақстандықтардың қалыптасуына серпін береді. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев жақында өткен тамыз конференциясында ұстаз мәртебесін дамыту, білім саласындағы реформа нәтижесі туралы нақты тапсырмалар берді. Біз осыған күш салуымыз керек, – деді ол.

Білім күнінде Жарасқан ақын айтпақшы, шағын портфелімен бірге алғашқы жүгін өмірдің арқалап бара жатқанын сезбесе де, бала көңілдері еленбеп, жаңа ортаға қадам басқандардың қарасы қалың. Биыл мектептің даярлық тобына 70 бала қабылданса, жалпы оқу жылында бұл мектепте 944 оқушы білім алатын болады. Оларды 105 мұғалім қарсы алды. Сондай-ақ, жексенбі күні барлық сыныпта «Саналы ұрпақ – жарқын болашақ» тақырыбында тәрбие сағаты өтті.

«СБ» тілшілер тобы.

ОҚЫРМАН ОЙЫ

Шәкірттері білім шыңында

Әр күнін қуанышпен өткізіп, алдағы күндерге үмітпен қарайтын ырымшыл халықпыз. Облыс орталығындағы №140 Абылайхан атындағы орта мектеп ұжымы жаңа оқу жылын қарсы алды.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев ұстаздардың мәртебесін, тұрмыс жағдайын жақсартуды бірінші орынға қойып, оқу жүйесіне ауқымды өзгерістер енгізуді қолға ала бастады. Халық көптен күткен, өмірдің өзі талап еткен жаңалық болды.

Бұл – 1150 шәкірт білім алатын, 100 ұстаз еңбек ететін іргелі мектеп. Білім ұясында сабақ беретін ұстаздардың 65 проценті жоғарғы санатты мұғалімдер екен.

Мен осы мектепті іргесі қаланғаннан білемін. Сонан бері оқу орнын талай білікті жандар басқарып, шәкірттері білім шыңынан көрінді. Бұл мектеп жеке өзіме ыстық көрінеді. Үлкен немерем Қорған осы мектептен орта білім алып шыққан еді. Жақында Алматыдағы Қ.Сәтбаев атындағы университетті бітіріп, елге жоғары білімді маман болып оралды. Ал, кіші немерем Орман биыл ғана осы мектептің түлегі атанып, жоғары оқу орнына түсті.

Қысқасы, биылғы жыл бұл мектеп үшін де, ұрпағымыз оқыған біз үшін де қуанышты жыл болмақ.

Өтеген ЖАППАРХАН,
Қазақстанның құрметті журналисі,
Қызылорда қаласының құрметті азаматы.

Жаңа аудан жанданып келеді

Күздің алғашқы күндерінің әсері бөлек. Жаңа оқу жылы басталғаны айналаны ерекше көрініске бөлейтіні рас. Арманшыл студент-жастар, мектепке асыққан оқушылар, білім ордасының табалдырығын алғаш аттаған бүлдіршіндер мен шәкіртін қарсы алған ұстаздың да қуаныштан жүзі бал-бұл жайнайды.

Гүлмира ДІЛДӘБЕКОВА.

Аймақта мектеп табалдырығын алғаш аттаған бүлдіршіндер саны жыл сайын артып келеді. Бұл көбею көрсеткішімен қатар, білім ордасына сұранысты арттырып отыр.

Облыста биылғы жылы 165 мыңға жуық бала мектепке келсе, оның ішінде бірінші сыныпқа 22 мыңға жуық оқушы барды. Бұл алдыңғы жылмен салыстырғанда 2500-ге көп. Өңірімізде сұранысқа сай жаңа мектептер салу жыл сайын жүзеге асуда.

Облыстық құрылыс, сәулет және қала құрылысы басқармасының берген мәліметі бойынша биыл бірнеше жаңа білім ошақтары пайдалануға берілмек. Атап айтқанда, Арал ауданы Сексеуіл кентінде №23 мектепке жапсарлас қосымша 100 орындық ғимарат, Қызылорда қаласындағы №198 орта мектеп жанынан 200 орындық қосымша құрылыс және Әл-Фараби шағын ауданындағы №261 мектеп жанынан 150 орындық мектеп ғимаратының құрылысы жүруде. Мұнан бөлек, қаламыздағы Жаппасбай батыр көшесінің бойынан 600 орындық жаңа мектеп салынуда.

Мұндағы жұмыс барысын көру үшін құрылыс басына бардық. Көпқабатты үй арасынан жаңа құрылыс менмұндалайды. Жан-жағы қоршалған құрылыс алаңында жұмыс қарқынды жүруде. Ғимараттың шатырын қағуға дайындық жұмыстары басталыпты. Ал ғимарат ішінде біраз жұмыс

Суретті түсірген Н.НҰРЖАУБАЙ.

еңсерілгені байқалады. Терезелер толық салынып, жылу жүйелері жүргізілген. Жоғары қабатта әктеу-сырлау жұмыстары жүруде. Құрылыс алаңында гүрілдеген техникалар бір сәтке тыным таппайды.

Құрылыс салуды жауапкершілігіне алған бас мердігер «Ария-Жаңа Астана» ЖШС өндірістік-техникалық бөлімінің инженері Мұхтар Қадырбек құрылыс жұмысының басым бөлігі еңсерілгенін айтты.

– Құрылыс жұмысы 70 процент орындалды. Енді ғимараттың ішкі жұмыстары жүргізілуде. Қыркүйек айында ғимарат алаңын абаттандыру басталады. Құрылыс жүргізу барысында бірыңғай отандық өнім пайдаланылды, – дейді ол.

Жаңа мектеп қазан айында пайдалануға беріледі деп жоспарланған. Айта кетелік, жаңа ғимарат құрылысының аяқталуын асыға күтіп жүргендер аз емес. Соңғы жылдары осында қаз-қатар салынған көпқабатты үй тұрғындары балаларын жақын маңдағы мектептерге тасымалдайды. Мұндағы оқушылар КБИ және «Шұғыла» шағын ауданындағы мектептерде оқыса, енді алысқа бармай-ақ, өз шағын ауданындағы жаңа мектепке баратын күн алыс емес.

– Балаларым «Шұғыла» шағын ауданындағы мектепке қатынап оқиды. Кейде оларды күтіп алуға уақыт болмай қалады. Енді, міне, дәл үйдің жанынан мектеп салынып жатыр. Қуанышымызда шек жоқ. Жаңа баспана, жаңа мектеп. Өзім қатты қуанып жүрмін, – дейді көпбалалы ана Сәуле Жалбырова.

Қасиетті өңірде есімін қарт тарихымызға алтын әріппен жазып кеткен аруақты бабаларымыз аз емес. Жанқожа батыр, Ақтан батыр, Жетес би, Бекмырза хан... Осылай жалғасып кете береді.

Жұмабек ТАБЫНБАЕВ.

РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ

Сартай батыр әрі би болған

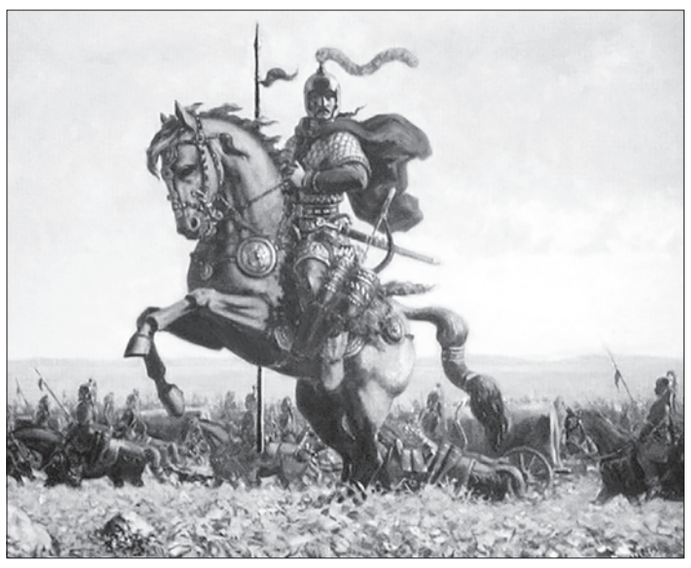

Осындай халқы қастерлеген аруақты бабаларымыздың бірі – Сартай Байжанұлы. Батыр бабамыз бен жауынгер серіктері жайлы түсірілген «Жаужүрек мың бала» фильмін көрмегендер кемде-кем шығар.

Мақаланы жазу барысында біршама уақыт бұрын қазалылық шежіреші ақсақал, бұл күнде марқұм болған Өмірзақ Ахметовпен тілдескенім есіме оралды. Көкірегі асыл көмбе, шежіреге толы көкеміздің өзі өмірден өткенімен соңында қалдырған асыл сөздер (бүгінгі мақала да кезінде Өмірзақ көкеміз айтқан деректерге сүйеніп жазылғанын атап кету ләзім) көмескі тартқан жоқ. Өмекеңмен сұхбаттасқанда атамыздың үйінде ел арасында айтылған шежіре, аңыз, әңгіме сақтаулы тұрғанын білдім. Сол сапарда шежіреші қариядан Сартай батыр жайлы төмендегі деректі естідім.

– Нұрмағамбет Қосжанұлы «Сартай батыр» атты дастан жазды. Қомақты дүние. Егер, кемшін тұсы болса сол тұстағы саясаттың салдары кінәлі. Менің әкем Ахмет зерделі, көкірегі ояу адам еді. Сартай батырлығымен қоса әділ би болған. Қашанда елдің мәселесі көтерілсе тартынып қалмапты. Сол тұста он сегізге шыққан балаң жігіт екен. Жас та болса сұңғылалығымен ерекшеленіпті. Үш жүздің дауында іркілмей сөйлеп, небір шешендерді тоқтатыпты. Мінезі қорғасындай салмақты, жаратылысынан зерделі, алғыр болып туған.

Сартайды халық әулие де санаған. Жанқожа батырдың жасағы Райым көтерілісінен жеңіліс табады. Әскері мол, қару-жарағы басым орыс отаршылдарынан атақонысты азат ету жолында әз баба сарбаз жинауға кіріседі. Осы мақсатта «Бәріміз мұсылманбыз, жерімізді тазалайық» деген сарында хат жазып Бекмырзаны басшы қылып Хиуаға жіберіпті. Олар аман-есен жетіп, ханмен кездеседі. Хиуа ханы әскер беремін дегенмен нақты күнін айтпапты. Сөзін күмілжіңкіреп, шұбалаңқы жеткізіпті. Бекмырзалар елге қайтады. Жол-жөнекей оңашалау жердегі үйді көріп, хабарлас қылыпты. Бұл Бабажанның баласы Майқара бектің үйі екен. «Ежелгі дұшпан ел болмас». Әкесі залым Бабажан Сыр батырларының қолынан өлгені белгілі. Майқара сырын-жымын білдірмей, жылмаң қағып қарсы алады. Қазақтар сусын ішіп жатқанда Майқара сыбысын сездірмей сыртқа шығып, төрт аттың терлігіне у жағады. Бесіншісіне шалапұла жағып үлгереді. Бұл Бекмырзаның аты екен. Көп ұзамай у термен денеге жайылады. Арыстай төрт азамат табан астында қаза табады. Бекмырза қатты сырқаттанып елге жетеді. Әз бабаға болған жағдайды айтады.

– Апырмай, қиын болды-ау. Сен Сартай би, Қосым қожа, Дәулет бақсының қабіріне түне. Хабарын берер, – депті Жанқожа батыр.

Бекмырза аруақтарға зиярат қылыпты. Түсіне ат жақты, бидай өңді, келбетті адам еніпті. Күңіренген дауыспен «Оу қожалар, бақсылар. Бастарыңды көтеріңдер. Бекмырза жәрдем сұрап тұр. Мәнісін түсіндіріңдер. Көмек жасаңдар» деп дауыстапты. Дегенмен ешқандай белгі байқалмапты. Бұл Сартай екен. Бекмырза шошып оянып, Елге оралып, Жанқожа бабаға көрген түсін жеткізіпті.

Сонда Жәкем:

– Әттең-ай, қамын жасаған жөн болар, – десе керек.

Ұзамай Бекмырза дүниеден озыпты. Сартай батыр о дүниеге аттанар алдына ағайындарына «Мені Қосым қожа мен Дәулет бақсының жанына қойыңдар» депті. Өсиеті бұлжымай жүзеге асты. Міне, Сартайдың әулиелік қасиетіне бір дәлел осы» деген Өмекең терең ойға шомған еді.

Ал мына оқиғаны Сағынған қажы Жақыптан естіген едім. Оның бесінші атасы Пірімжар Сартай батырмен дос болыпты. Пірімжардың өзі оқымысты, ғұлама адам екен.

– Сартайдың үлкейген шағы. Бірде би Пірімжарға хабар жіберіпті. «Біз қартайып келеміз. Қосым бабаға түнеп, мәңгілік мекен сұрайық. Мені Діннің басында күт» десе керек. Уәделі мерзімде Сартай да жетіпті. Екеуі сапарға шығыпты. Жолда Жанқожаның әкесі Нұрмұхамедтің үйіне соғады. Батырға сапарының мәнісін айтыпты. Жайланып болып, жүргелі жатқанда жас Жанқожа «мен де барайын» деп өтініш білдірген екен. Әкесінен рұқсат алып үшеуі бірге аттанады. Қосым қожаның қабірінің басына түнепті. Бәрі де аруақты жандар. Түнде Сартайдың түсіне енген Қосым баба «Сенің орның сақтаулы. Десе де, қиын кезеңде үзілесің. Жете алсаң жарар еді» депті. Би «Сүйегім жетсе қабылдайсың ба?» деп сауал қояды. Сонда Қосым баба «Әрине, мекенің дайын» десе керек. Пірімжардың түсіне кірген қожа «Сенің орның мұнда емес. Мекенің өзің Сартайды күткен жерде. Сол төбені белгілеп, қазық қақ» дегенге ұқсайды. Ал, Жанқожа батырға «Сен әлі жассың. Елге қажетсің. Алайда түптің түбінде көрші болармыз» депті. Берілген аян орындалыпты.

Сартай би жолға шығар алдында түйесі боталаған екен. Бота атанға толған кезде Сартай дүниеден озыпты. Күн қатты ыстық екен. Батырдың сүйегін өгіздің терісіне орап тігіп, сол атанмен жеткізіпті. Қосымның қасына жерленіпті. Пірімжар болса Қосымның зиратынан оралған соң немересі Бекмембетпен бірге Діннің төбесіне көтеріліпті. Өзіне аян болған Сартайды күткен жеріне қазық қағыпты. Уақыт өте Пірімжар да қайтыс болады. Белгіленген жерді ашса астында қақпақ тас жатыр. Тасты аударған қабыршылар қазулы тұрған лақатты көреді. Дайын қабірге жерлеп, қақпақ тасты қайтадан жауып қойыпты. Жанқожа бабаның зираты Қызылқұмда жатыр. Қосым баба, Дәулет бақсы бәрі де көршілес аймақтан мәңгілік мекен тапты. Қалайша таңданбассың? – деп Сағынған қажы тебіренген еді.

Иә, қазақ даласының әрбір сүйемі киелі екені даусыз.

ТАҒЗЫМ

СЫР ЕЛІНІҢ «БАЙЖАНБАЕВЫ»

Қаһарланғанда арыстандай ақырып, көңілденгенде күндей шуақ шашатын едің-ау, қайран ағам!

Иә, ол сондай ғажайып жан еді. Шын ашуланатын, шын күліп, шын көңілденетін. Шынайылықтың жарқын көрінісін Алла тағалам Бақтыбай-Бахон бауырыма аста-төк бере салған. Менен бірер жас қана үлкен ағамыз студенттік шағымызда бізден әжептәуір ересек көрінетін. Алғашқы жүздескен жан оның үйім-түйім қабағынан тосырқап, тезірек оның жанынан кетуге тырысатын. Кездескенде мен де сондай күйде болдым.

Қара бұйра шашы кең иығына төгілген еңсегей бойлы ол маған жақтырмағандай көздерінен жылт-жылт ұшқын шаша қарады. Іштей титіркенсем де сыр бермедім. Осы жерде мына мәселені айта кетейін. Мен әу баста журфактың сырттай бөлімінде оқыдым. Оныншыны бітіре салып сырттайға амал жоқтықтан түссем де, кейін бұл тағдырыма қуандым. Себебі өмір-мұхиттың жалжал толқындарында «жүзуді» үйрендім, нағыз қиындықтармен бетпе-бет келіп аудандық газетте журналистиканың тәжірибе жүзінде әліппесін меңгердім. Әскерге де барып шыныққып, нағыз еркек болдым. Міне, осындай мектептерден өтіп Бақтыбай ағам оқитын күндізгі бөлімге ауыстым. Бақтыбай ағамен таныстырған бөлмелес ағам Ғалым еді.

– Бахон деген курстың арыстаны осы! Егер жақпасаң, ана қолындағы таяғымен періп жібереді, – деді Ғалағаң әзілдеп. Бахон ағамыз мырс ете күліп, таяғын Ғалағаңа көтере білепбілеп қойды.

– Ай, арыстаным, әзілдедім ғой. Мына сары бала сенің жерлесің, інің. Танысып қойыңдар!

– Ә-ә, солай де, менің атым Бақтыбай. Қай ауданнансың, бала?

Осылай Бахон ағамен таныстым. Сыр елінен болған соң ба, маған іш тартып ағалық қамқорлық жасап, ақылын айтып тұратын. Жүрген кезде ұзын шашы тұлғаланып, шалқақ жүретін. Асыққанда таяғын аннан-мыннан салып аршындай адымдайтын. Қолдары қайратты. Сәлемдескенде күректей қолдарымен қысып, мытып жібергенде жаның шығып кете жаздайтын.

Сонау жылдары Арал теңізінің суы шалқып жатқанын Бахоннан еститінбіз. Ол кездері бос уақытымызда сыраханаға тартып кететінбіз. Бахонның ауылдан әкелетін қаяз балығының дәмі әлі де таңдайымызда. Сыраханадағы көршілеріміз бізге қызыға қарап қоюшы еді. Жетпісінші жылы оныншыны бітіріп «Аралтұзда» екі жылдай жұмыс істеген Бахон ағамның дауыс мәнері зор болатын. Ғалағаңның «Арыстаным» деп айтатындайы бар. Кейін университет бітіріп, Қазақ радиосында біраз жыл жұмыс істегенде оны жұрт «Сыр елінің Байжанбаевы» деп атайды екен.

Оның жазуы әдемі де маржандай тізіліп тұратын. Өнерлі еді. Сурет салатын. Шәмшінің әндерін қоңыр дауыспен айтқанда жаның жадырап рахаттанып қаласың. Әрине, базбіреулер сияқты байсәубет дарақыланып айта бермейтін. Көңілденгенде, шабыттанғанда, кеу-кеулегенде шырқайтын келіп. Университет газетінің мәкетін сызып, редалқасының мүшесі болды. Ұрандарды, плакаттарды ерінбей жазып көзге көрінген соң ба, оны Қожакеев көкеміз жақсы көретін.

Өзі туралы, аяғының кемістігі жайлы айтуды аса жақсы көрмейтін. Бір рет қана сыраханада екеуден-екеу отырғанда әңгіменің реті келіп сұрап қалдым. Алдында ғана арқажарқа әңгіме айтып көңілденіп отырған Бахонымыздың қабағы түйіліп, бір нүктеге қадала қарап сұлқ отырып қалды. Сәлден соң ғана барып аздап серпілді де:

– Оның несін сұрайсың? Бұл менің өмірлік трагедиям ғой. Ешкімнің басына бермесін. Бесалты жасымда жабысқан кесел аяғымда қалып қойды. Біреулер айтады: «Көз тиген» дейді. Кішкентайымда тым пысық болыппын...

Бауырмал еді ол. Каникулдан оралғанда анадайдан қолын жайып, жарқылдап, қуана амандасатын. Әрқайсымызды кең құшағына алып, мейірлене қысатын. Оқу бітірген соң әрқайсымыз әр жаққа кеттік. Қызылордаға іссапармен жиі баратынмын. Сол кездері Бақтыбай ағам мені арнайы іздеп тауып алатын.

– Әй, сары бала, үйге жүр. Шәй ішіп кет. Келіп, қонақ болу деген бір ойыңа келмейді ғой өзі, – деп ағалықпен базынасын айтқанда ұялып қалатынмын. Қаншама жылдар өтті, әй, пендеміз ғой. Жерлес болып бірбіріміздің үйімізде қонақ болып көрмеппіз. Ағамыз бұл пәниден өткенде ғана көңіл айтып барып Сұлу жеңешеммен танысып, қыздарын, балаларын көрдім. Жеңешем ақжарқын кісі екен.

Бақтыбай ағамның иман жолына түсіп, намаз оқуына, қажылыққа баруына осы жеңешемнің ықпалы бар ма деп ойладым. Дегенмен де ағамның осы имани жолға түскеніне қатты қуандым. Қажылыққа барғаны туралы жүрекпен жазған репортажын оқып шықтым. Әдемі жазылыпты. Айтпақшы, біраз жылдардан кейін Бахонды көргенде танымай қалдым. Баяғы арқасын жауып тұрған шаш жоқ. Басының алдыңғы жағы тақырланып, кең маңдайы жарқырап байсалды қартқа айналыпты.

Студенттік шақтың қырық жылдығын тойлағанда Бақтыбай ағамыз да келді. Басында тақиясы бар салиқалы кейіпте еді. Көп үндей бермейді. Орнымен сөйлейді. Екеуміз қатар отырдық мейрамханада. Баяғы әдетпен жастық қияңқы шақтарын еске түсіргілері келді ме, курстастарымыздың кейбіреулері қиянпұрыстық жасағанда әдетте қызулана орнынан арыстандай ақырып тұратын ағамыз жымиып қана отырды. Таңданып отырдым. Той, кездесу аяқталғанда ағамды таксиге отырғызып жібердім.

– Қызыма барып, кешке пойызға отырамын, – деді ол менімен қоштасарда.

– Үйге жүрсеңізші. Кім білсін енді кездесеміз бе, бір Алла біледі ғой, – дедім де тілімді тістедім. «Жаманның айтқаны келмейді, сандырақтағаны келеді» дегендей менің айтқаным келді. Көп ұзамай ағамыздан айрылдық. Күрсіндік. Көзге жас келді. Құран оқып, бет сипадық. Басқа ештеңе қолдан келмейді. Ағамыздың жатқан жері жайлы, иманы саламат, жаны жәннатта болуын Алла тағалам нәсіп еткей! Әмин!

Ертай АЙҒАЛИҰЛЫ,
ҚР Жазушылар және Журналистер одағының мүшесі,
«Қазақстан дәуірі»
газетінің бас редакторы.
Алматы қаласы.

Белгілі журналист, қаламгер, Қазақстан Республикасының Мәдениет қайраткері Бақтыбай Смайылұлы Бердібаевтың жылдық асы 2019 жылдың 5-қыркүйегінде сағат 13:00-де «Ақмешіт-Сырдария» мешітінің асханасында беріледі.

Балаңыз бақылаусыз қалмасын!

Балалардың терезеден құлауы көп жағдайларда ата-ананың жауапсыздығынан немесе қауіпсіздік ережелеріне немқұрайды қарауынан болып жатады. Оң-солын танып үлгермеген балаға ата-аналар жауапкершілікпен қарап, абай болуы керек.

Кішкентай балаларға терезенің ар жағы қызық. Әр ата-ана оның балаларға ойыншық емесін ұғындыру керек. Екі жасқа дейінгі баланың бойы терезеге жетпесе, екі-үш жастағы баланың терезеге көтеріліп көшеде болып жатқан жағдайды қызықтауға шамасы келеді. Қазіргі терезелердің көбі шыбын-шіркейден қорғайтын тор перделермен жабдықталған. Бұл шыбын-шіркейден қорғағанымен, баланы құлап кетуден сақтай алмайды. Мұндай торлар балалардың салмағын көтермей жыртылып кетеді.

Өткен жылы Қызылорда облысында 1-10 жас аралығындағы 4 бала терезеден құлап, ауруханаға жатқызылған. Биыл маусым айында Қызылорда қаласында 2 жасар бала абайсызда төртінші қабаттан терезеден құлап, қаза болды.

Ата-ана үшін үлкен қайғы – баласын жоғалту. Сондықтан әрбір адам шыбын-шіркейден қорғайтын тор пердені қолданбау жағын қарастырып, мүмкіндік болса, терезенің жоғары, баланың қолы жетпейтін бөлігіне шынжыр ілгек орнату керек. Терезенің тұтқасын мүлде алып тастау керек немесе кілтпен ашылатын тұтқа орнату қажет. Қауіпсіздік пен сыртқы көркемдікке арналған арнаулы құлып-қоршау қолдану сынды сақтық шаралары да балаларыңызды оқыс жағдайдан құтқаратыны анық.

Жалпы, кішкентай балалар тып-тыныш бола қалса, бірдеңені бүлдіріп жататынын білесіздер. Баланың психологиясы сондай. Сондықтан да ата-аналар жайбарақат отырмай, олардың не істеп жатқанын сәт сайын қадағалау керек.

Облыстық төтенше жағдайлар департаменті.

Салауаттылық апталығы

Қызылорда облысы бойынша қылмыстық атқару жүйесі департаментіне қарасты ЗК-169/1 мекемесінде шаруашылық қызметіне қалдырылған сотталғандар арасында спорттық ойынның 7 түрінен сайыс апталығы өткізілді.

Мұндай шараны ұйымдастыру сотталғандардың түзелу мақсатына қол жеткізуге ықпал ететін салауатты өмір салтын ұстануға, моральдық-психологиялық ахуалдың дұрыс бағытта бетбұрыс жасауына пайдалы болатыны анық.

Спорттың дойбы, шахмат, кіші футбол, қол күресі, турникке тартылу сияқты түрлерінен сайысқа түскен сотталған азаматтар тартысты өнер көрсетіп, өз қарым-қабілеттерін жан-жақты байқата білді. Айта кетер болсақ, шахмат ойынында қарсыластарын түгел ұтқан О. шапшаң ойлылығымен көзге түссе, қол күресінен шымыр денелі З. өз қайратын көрсетіп 1-орынды жеңіп алды. Сондай-ақ турникке тартылуда А. озық шықты. Ал кіші футбол бойынша командалар тамашалаушылардың көңілінен шықты. Сайыс апталығының қорытынды кезеңінде жарыс жеңімпаздарына мекеме бастығының қаулысымен «Алғыс» жарияланды.

Мұндай шаралар алдағы уақытта да жоспар бойынша өз жалғасын табады.

Облыс бойынша ҚАЖ департаменті, ЗК-169/1 мекемесі.

«Бастау» жобасы бойынша хабарландыру

Қызылорда облысының кәсіпкерлер палатасы 2019 жылдың 06-07 қыркүйегінде «Бастау» жобасы бойынша тегін оқу курсына қабылдау үшін тестілеу өткізілетінін хабарлайды. Жоба қала/аудан тұрғындарын кәсіпкерлік дағдыларына оқытуға бағытталған. 18 жастан бастап зейнеткерлік жасқа дейінгі жұмыссыз азаматтарды, өз бизнесін ашқысы келетін жұмыссыздарды, сондай-ақ бизнесті кеңейтуге мүдделі, жұмыс істейтін кәсіпкерлерді (3 жылға дейінгі) оқуға шақырады.

Жобаға қатысу үшін тестілеуден өту қажет, оның нәтижесі бойынша топқа іріктеу жүргізіледі.

Толық ақпаратты кәсіпкерлерге қызмет көрсету орталығы: Қызылорда қ., Желтоқсан көшесі, 12, телефон: 8/7242/400981, 400202 немесе www.atameken.kz.сайтынан алуға болады.

Нұрлансын аяттармен қабіріңіз

Адам баласына мәңгі өмір берілмеген. Кеше ғана арамызда жүрген ардақты әкеміз, немерелерінің сүйікті атасы, аяулы жар Әділбеков Асқар Қалиұлының бұл фәниден озғанына бір жылдың жүзі болды.

Асқар Қалиұлы 1962 жылдың 17 қазанында Жаңақорған ауданы, Төменарық ауылында дүниеге келген. 1984 жылы Н.В.Гоголь атындағы Қызылорда пединститутын бітіріп, физика және математика пәні мұғалімі мамандығын иеленген. Талай шәкіртті білім нәрімен сусындатып, қанаттандырып, үлкен өмірге жолдама берді. Одан бөлек, ардақтымыз қалалық әкімдіктің әртүрлі саласында абыройлы қызмет атқарып, халықтың құрметіне, ыстық ықыласына бөленді. Үзілген өмір қабырғамызды қатты қайыстырды. Ағайын-туысына жанашыр, қамқор бола білген жанның жоқтығы жанымызды күйзелтті. Күннің нұрындай сәуле шашып, өзі жүрген ортасында сабырлы кейпінен айнымайтын аяулы жанымыз отбасымыздың берекесі еді.

Жыл толды асқар тауым құлағалы,
Жыл толды жүрегіміз жылағалы.
Бағыштап тұру екен Құран-Кәрім,
Қайғыны азайтудың бір амалы.
Тірлікте текті болса заты нағыз,
Жақсының қайтқаннан соң аты да аңыз.
Қос ұлы – қонысында қанат жайған,

Асына әкеміздің шақырамыз, – дей отырып, Асқар Қалиұлының жылдық асы осы жылдың 7 қыркүйегінде сағат 12.00-де орталық «Ақмешіт-Сырдария» мешітінің асханасында болатынын барлық ағайын-туыс, құдажекжат, жора-жолдас, қызметтес кісілерге хабарлай отырып, қасиетті құранның ішінде болуға шақырамыз.

Еске алушылар: **ата-анасы, зайыбы, балалары.**

Хабарландыру

Қызылорда облыстық мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотының 28.08.2019 жылғы ұйғарымымен «K-Group Credit» Микрофинанс ұйым» (БСН 091140015684) ЖШС-на банкрот рәсімін жүргізу бойынша азаматтық іс қозғалғандығын хабарлайды. **Қозғалған азаматтық іс бойынша талап-арыздар мен пікірлер мына мекенжайда қабылданады: Қызылорда қаласы, Әйтеке би көшесі, 29.**

Әділдік таразысы

Жерлестері Қазмұхамед Күлетовтің есімін орынды мақтаныш тұтады. РСФСР Жоғарғы Соты Қазақ бөлімінің төрағасы қызметін атқарған есіл ер кезінде қуғынға ұшырап, кейін ақталған болатын. Онан бері де қаншама жылдар жылжыды. Кейінгі кезеңде Бектай Оспанов, Нармағамбет Әбдіхалықов, Мейрамбек Жұбанғанов, Қайыркелді Темірбаев Қазалы аудандық сот төрағасы қызметін атқарса, қазіргі таңда Дидар Мұратбекұлы аталған лауазымда жұмыс істейді.

Жұмабек ТАБЫНБАЕВ.

Бір сәт жағымды жаңалықпен бөлісе кетсек. Қазалы аудандық соты өткен жылдың басында жаңа ғимаратқа көшті. Жаңа үлгідегі құрылғылармен жарақтандырылған ғимаратта жұмыс сапасы артып, көпшілікке қолжетімділік ұлғайды. Ғимараттың фойесінде сот қызметі және азаматтарды қабылдау кестесі туралы қажетті ақпарат көрсетілген электронды табло қойылып, арнайы стендтерде сотқа берілетін құжаттардың үлгілері орналастырылған. Мұндай қадам келушілердің нақты әрі жылдам ақпарат алуына септігін тигізуде.

Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан-2050» Стратегиясында, «100 нақты қадам» Ұлт жоспары, «Рухани жаңғыру» бағдарламаларында соттарға қойылған тапсырмаларын орындау үшін халықтың еңбек және басқа да дауларды татуласу тәртібімен шешу мүмкіндіктерін арттыруға бағытталған біріккен іс-әрекеттер қызу түрде жүргізілуде. Бітістіруші судьяның басты мақсаты – қысқа уақыт ішінде дау бойынша мән-жайды анықтап, тараптарға татуластыру тәртіптерін егжей-тегжейлі түсіндіріп, оларды бітімге шақыру. Қазалы аудандық соты төрағасының өкімімен судья Қуаныш Мыханов бітістіруші судья ретінде бекітілген болатын. Жоғарыдағы өкіммен судьяның қарауына медиация тәртібімен бітімгершілік жасауға болатын барлық санаттағы талап арыздар қолдан бөлу бекітіліп, өткен жылы бітістіруші судьяның қарауына әртүрлі санаттағы 36 талап арыз беріліп, оның ішінде судья 16 талап арыз бойынша тараптарды бітімге келтірген. Ал биылғы жыл басынан бері бітістіруші судьяның қарауына 115 талап арыз беріліп, олардың 59-ы бойынша тараптар бітімге келіпті.

Соттардың кәсіби біліктілігі мен ізденімпаздығы басты назарға алынған. Өткен жылы Қызылорда облыстық соты мен ҚР Судьялар одағының облыс бойынша филиалы ұйымдастырумен аудандық және оған теңестірілген соттар судьяларының арасында құқықтық турнир өткізілді. Сайысқа «Сыр билері», «Тас түйін», «Әділет қорғаны» командалары қатысты. Байқау соңында облыстық соттың судьялары мен ардагер судьялардан тұратын қазылар алқасы турнирдің жоғары деңгейде өткендігін атап өтіп, жеңімпаздарды анықтады. Құқықтық турнир қорытындысы бойынша Қазалы, Арал, Қармақшы аудандық, Байқоңыр қалалық және мамандандырылған экономикалық сотының судьяларынан құралған «Тас түйін» командасы 1-орын иеленді.

Сондай-ақ, Орал қаласында ұйымдастырылған Батыс өңірі бойынша жас судьялар арасындағы құқықтық турнирде Қызылорда облысының атынан «Тас түйін» командасы бағын сынады. Команда капитаны Қазалы аудандық сотының төрағасы Дидар Мұратбекұлы, мүшелері осы аудандық сотының судьялары Мұрат Оспанов пен Қуаныш Мыханов болатын. Аса тартысты өткен турнир нәтижесінде Қызылорда облысының «Тас түйін» командасы II жүлделі орынды иеленіп, құқық қолдану тәжірибелік дағдыларының жоғары деңгейін көрсеткені үшін «Үздік музыкалық команда» номинациясымен марапатталды.

Аудандық сот ұжымы «Спорт – денсаулық кепілі» ұстанымына берік. Жұмыстан тыс уақытта спорт кешенінде жаттығу жасауды дағдыға айналдырған ұжым «Әйтеке би кенті әкімінің жүлдесі үшін» өткен шағын футбол бәсекесінде 1-орынды иемденсе, Қ.Мыханов «Үздік шабуылшы» номинациясын жеңіп алды. Жуырда ҚР ІІМнің үздігі, полиция майоры Жаңабай Нысанбаевты еске алуға арналған құқық қорғау органдары қызметкерлері арасындағы турнирде аудандық соттың командасы тағы да жеңіс тұғырынан табылды.

Қазалы ауданы.

Күнделікті күйбең тіршіліктен жалыққанда қолданбалы өнерді өз өміріне серік етіп, оны сүйікті ісіне айналдырған адамдар жетерлік. Қымқуыт жұмыстан бір сәтке қол үзіп, жүйкені тыныштандыру мақсатында түрлі жіптермен сурет тоқитын Бекзат Мамыраеваның қолынан шыққан туындылар көздің жауын алады. Кәдімгі қағаз майлықтарды да қажетке жаратып, одан да түрлі көрнекіліктер жасайды.

Айсәуле ҚАРАПАЕВА.

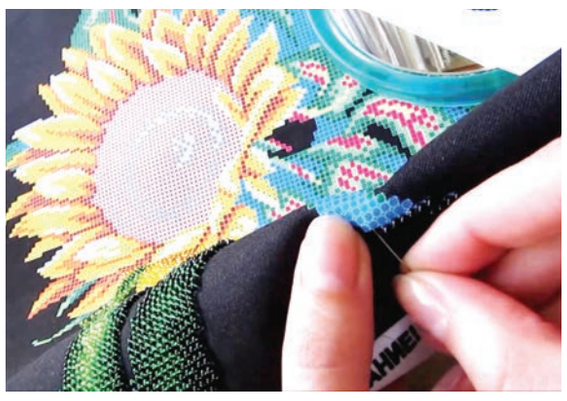

Жіппен сурет салу жүйкені тыныштандырады

Өзі жас болса да қаладағы «Сыр еркесі» балабақшасында әдіскер болып қызмет атқаратын Бекзаттың бойындағы ерекше талантты бірден байқауға болады. Ол жұмыстан тыс уақытта үнемі қолөнер бұйымдарын жасаумен айналысады. Бекзаттың шебер қолдарынан шыққан дүниелер көбіне ұлттық нақышта көрініс табады. Қазақы ою-өрнектермен көмкеріліп, түрлі-түсті жіптердің көмегімен дайындалатын мұндай суреттер әсіресе, балабақшадағы балалардың танымын кеңейтуге таптырмас құрал. Бұрынғы кезде ата-бабалар қолданған тұрмыстық заттардың бейнесін де осындай суреттердің басты тақырыбына айналдырған. Бұл бір жағынан әсем көрінсе, екінші жағынан өткен тарихтан хабар беріп тұрғандай.

Бекзат өз туындыларын кәдімгі тоқыма жіппен жасайды. Алдымен сол бейненің суретін салып, одан кейін өз қиялына ерік береді. Жіп түстерінің үйлесімділігі ең басты назарда болады. Әр ісін ерекше ынта- ықыласпен жасауды анасы Айсұлудан үйренген. Ол кісіде ісмер. Міне, ананың ақ сүтімен берілген қасиетті дамытып, оны ермек етіп қана қоймай, өз кәсібін ашқысы келетін Бекзатқа бізде толағай табысқа кенелуіне тілектестігімізді білдіреміз.

Бизнесті бамперден бастады

Қазір зауыттан шыққанына 30 жылдан асса да халық шетелдік көліктерді тұтынуға құмар. Әйткенмен, зауыт олардың кейбір қосалқы бөлшектерін шығаруды тоқтатқан. Мәселен, кей көліктердің шанақ бөлшектері мүлдем табылмайды. Табылса да, шетел асып, қыпқызыл ақшаға бірнеше айдан соң қолға тиіп жатады. Ал жерлесіміз Ердәулет Сәрсенбек көліктің бамперін жасап шығаруда. Қазір оның қолынан шыққан бөлшектер тіпті көршілес облыстарға дейін жетті.

Дәулет ҚЫРДАН.

– Алғашында «Қызылорда су жүйесі» мекемесінде инженер болып істейтінмін. Бір күні қысқартудың құрығына ілініп, жұмыстан босап қалдым. Ата-анама масыл болып жатқым келмеді. Әрі қысқартудан соң біреудің қарамағында жұмыс істеуге де зауқым соқпады. Ойланып жатып, бірнеше бампер жасадым. Кейін сұраныққа ие екеніне көзім жетіп, кәсіп ашуға бел будым, – дейді жас кәсіпкер.

Бұл күнде Ақтөбе, Орал, Жезқазған, Шымкент тәрізді көршілес аймақтар мен облыс аумағы бампер сынса Ердәулеттің көмегіне жүгінеді. Тіпті Бішкектен де тұтынушылар бар.

– Байқағаным, кәсіп ашып, тірлік қылсаң, шекара дегенді ұмытасың. Әлеуметтік желілер арқылы өніміңді жарнамалай білсең, болғаны. Жарнама – бизнестің жолын ашады. Кейде біздің кәсіпкерлер жарнамаға шығындалғысы келмейді, содан соң сұраныс жоқ деп басын қасып отырады. Жарнаманың тегін әрі тиімді жағы да бар. Іздену керек. Қазір мен көрші мемлекеттерге де жасаған затымды жібере аламын, – дейді Ердәулет Сәрсенбек.

Кеше ғана ол мемлекеттік бағдарламалардың бірі бойынша өз жобасын сәтті қорғап шықты. Тіпті комиссиялар оның нағыз іскер азамат екеніне разы болыпты. Алдымен нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған «Еңбек» бағдарламасы аясында «Микробизнес Қызылорда» микроқаржы ұйымынан 2 миллион теңге жеңілдетілген несие алды. Кейіннен 1,5 миллион теңге қайтарымсыз қаражатқа қол жеткізді.

– Қазір менде бірнеше көлік түріне ғана шақталған матрица бар. Матрица дегеніміз кәдімгі қалып. Мемлекеттік бағдарламалардың көмегімен енді сұранысқа ие бірнеше көлікті қамту жоспарда бар. Қазір бұл кәсіпке сұраныс өте жоғары екенін байқадым, – дейді Е.Сәрсенбек.

Талап қылған Ердәулет ауладағы Газель, BMW автокөліктерінің бамперлерін көрсетті. Оның айтуынша, құйылған бамперлер мықты әрі қолжетімді бағада сатылады. Мәселен, BMW автокөліктерінің алдыңғы, артқы және жиектердегі бампер бөліктері рынокта 500 мың теңге тұрса, Ердәулеттің қолынан шыққандары 80 мыңнан сатылуда.

– Бағасының арзандығына қарап, сапасы төмен деп айтуға болмайды. Ертең мен карбоннан дайындауды да қолға алмақпын. Карбоннан жасалғандар темірден екі есе жеңіл, төрт есе мықты. Сол тәрізді материалдар. Темір дегеніңіз қазір қалып барады, – дейді жас кәсіпкер.

Кәсіпті мейлі Қызылордадан, мейлі Америкадан ашыңыз. Әйткенмен, сұраныс болса, ең шалғай жатқан ауылда жасалған өнімнің де сапалы болса шетелге шығуына мүмкіндігі жоғары.

ӘЛЕМ ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

G7 мүшелері Францияда бас қосты

Жуырда G7 мүшелері Францияда бас қосып, әлемде қалыптасқан проблемаларды талқылады. Басқосу аясында өзара кездескен Франция президенті М.Макрон және АҚШ президенті Д.Трамп екі ел арасында орын алған сауда кикілжіңдерін ортаға салды. Атап айтқанда, Франция АҚШ-тың цифрлық экономика өнімдеріне, өз кезегінде АҚШ Францияның шарап өнімдеріне баж салығын салуды мәлімдеген болатын. Қазір өзара сауда соғысы жалпы әлемдік экономиканың дамуына кері ықпалын тигізіп отыр. Бұл турасында екі тарап біршама мәмілеге келетін сыңай танытты.

Сондай-ақ жетілік саммитінде АҚШ-Қытай қатынасы, Ұлыбритания мен Еуроодақ арасындағы келісімдердегі келіспеушіліктер, Иран проблемасы, ушыға түскен әлемдік ауа райы проблемалары талқыланды. Жетілік мүшелері өздерінің қатарына Ресейді қайта енгізу мүмкіндігін талқылады. Алайда оның мүмкін болатын сценарийлері туралы ашық айтылмады.

Иран өз ұстанымына берік

«EURONEWS» телеарнасына берген сұхбатында Иранның сыртқы істер министрі Мохаммед Жавад Зариф тілшінің қойған сұрағына осы мазмұнда жауап берді. Иран АҚШпен ядролық келісімге байланысты өзара алауыздыққа байланысты халықаралық санкциялар шеңберінде қалған еді. Осының салдарынан экономика әлсіреді. Қазірдің өзінде инфляция 60 процентке шарықтап, елдің ішкі жалпы өнімі 6 процентке төмендеді.

Министрдің атап өткеніндей, Иран халқы сыртқы қысымға төзімділікпен жауап беріп келеді. Өткен жылы санкциядан Иран экономикасы 100 млрд доллар жоғалтса, қазір оның залалын өтеудің алғышарттары қалыптасты.

Францияда өткен G7 саммитінде оған қатысушылардың Иранға қатысты пікірі бір арнада тоғысты. Осыған қарағанда Батыстың осынау әрдайым еңсесін жоғары ұстайтын елге қатысты қысымы бұрынғыдан да күшейетін сыңайлы.

Италия: Экономика тұрақты даму арнасына түсіп келеді

Бірнеше жылдан бері дағдарыс шылауына оранған Италия экономикасы тұрақты даму арнасына түсіп келеді. Сыртқы қарыздың ұлғайып, ішкі жалпы өнімнің төмендеуіне байланысты болған дағдарыс ел үкіметінің экономиканы ынталандырудың шараларын қарастыруға мәжбүр еткен болатын. Ел үкіметі бұл орайда халықаралық валюта қорының ұсыныстарын да елемеді. Ішкі мүмкіндіктерді пайдалану біршама оңды нәтиже бере бастады.

Италия экономикасы сансалалы. Елдің солтүстігінде тұрмыстық техниканың жетілдірілген үлгілері шығарылып, олар еуроодақ елдеріне шығарылса, ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіретін оңтүстік өңірлердің азық-түлік өнімдері экспортталады. Италияда күріш, жүгері, майлы дақылдар, жүзім өсіріледі. Экспортта жеңіл өнеркәсіп және ауыл шаруашылығы өнімдерінің үлесі басым. Атап өтерлігі, Италия табиғи ресурстарға барынша тапшы елдердің қатарына жатады.

Ж.ӘЛМАХАН.

РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ

LATYN QARPIN ÚIRENEMIZ

Qurmetti oqyrman!

Облыстық «Сыр бойы» және «Ақмешіт жастары» газеті жалпыхалықтық латын қарпіне үйретуді бастады. Бүгін сабақтың – **оныншы күні.**

Сонымен Қызылорда облысының тілдерді оқыту орталығы мамандарының Қазақ әліпбиін латын графикасына 2025 жылға дейін кезеңкезеңмен көшіру жөніндегі республикалық іс-шаралар жоспарын жүзеге асыру мақсатында дайындаған «Жаңа қазақ әліпбиінде жазуға дағды қалыптастыратын жұмыс дәптерін» белсенді орындауға шақырамыз. Ұсынылған әдістемелік құрал латын графикасына негізделген қазақ әліпбиінің әріптерін жазуға үйретеді. Графикалық тапсырмаларды орындау арқылы тіл үйренуші әріптерді дұрыс жазуды және олардың байланысын ажыратуды меңгереді.

Берілген тапсырмалардың жауаптарын tilortalyk_kzl@mail.ru (тел.: 70-06-81) электронды поштасына жолдап, марапатқа ие болыңыздар!

Qurmetti oqyrman!

Qyzylorda oblysynyń tilderdi oqytý ortalyǵy mamandarynyń Qazaq álipbıin latyn grafıkasyna 2025 jylǵa deıin kezeń-kezeńmen kóshirý jónindegi respýblıkalyq is-sharalar josparyn júzege asyrý maqsatynda daıyndaǵan «Jańa qazaq álipbıinde jazýǵa daǵdy qalyptastyratyn jumys dápterin» belsendi oryndaýǵa shaqyramyz. Usynylǵan ádistemelik qural latyn grafıkasyna negizdelgen qazaq álipbıiniń áripterin jazýǵa úıretedi. Grafıkalyq tapsyrmalardy oryndaý arqyly til úırenýshi áripterdi durys jazýdy jáne olardyń baılanysyn ajyratýdy meńgeredi.

Berilgen tapsyrmalardyń jaýaptaryn tilortalyk_kzl@mail.ru (tel.: 70-06-81) elektrondy poshtasyna joldap, marapatqa ıe bolyńyzdar!

Jumys dápteri

Aty-jóni:_____

_____

Ii

1.Áripti jazyńyz.

I_____

_____

_____

_____

i_____

_____

_____

_____

2. Sózderdi oqyńyz. Qajetti áripti jazyńyz.

_lmeshek, _rimshik, _lgeri, kúsh_k, k_r, k_lem, emsh_, er_n, j_bek, j_p, ıg_likti, ót_rik, kirp_k, ám_r, áls_z.

3. Sóilemdi kóshirip jazyńyz.

Kıimdi ilmeshekke ılgen durys.

_____

Sonda kıimder qyrjymdalmaıdy.

_____

_____

Muny este saqtaý kerek.

_____

4. Sýretterdi sıpattap sózben jazyńyz.

5. Sýretti sıpattańyz.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Меншік иесі
СЫР МЕДИА
жауапкершілігі шектеулі серіктестігі

БАС ДИРЕКТОР
Аманжол ОҢҒАРБАЕВ
қабылдау бөлмесі тел/факс: 8/7242/ 70-00-36, 40-11-10 (1002)

БАС РЕДАКТОР
Қуат ШАРАБИДИНОВ
қабылдау бөлмесі – тел: 8/7242/ 40-02-17, 40-11-10 (1007)

Бас редактордың орынбасары – 40-11-10 (1053)
Жауапты хатшы – 70-00-81 (1037)

Бөлімдер:
руханият және ақпарат – 40-11-10 (1039, 1040)
экономика – 40-11-10 (1038, 1033)
әлеумет және саясат – 40-11-10 (1034)
жарнама – 70-00-52, 40-11-10 (1058)
есеп-қисап – 70-00-39, 70-00-38
компьютер орталығы және корректорлар – 40-11-10 (1036, 1035)

Қызылорда облыстық «Сыр бойы» газеті ҚР СТ ИСО 9001-2009 «Сапа менеджменті жүйесі» талаптарына сәйкес сертификатталған. Авторларға қаламақы тапсырыс бойынша төленеді, қолжазба өңделеді және қайтарылмайды. Жариялымдар газеттің түпкілікті көзқарасын білдірмейді.

“АҚ” - ақылы қызмет.

Жарнама мазмұнына жарнама беруші жауапты.

Газет аптасына 3 рет (сейсенбі, бейсенбі, сенбі күндері) шығады.

Газет Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат инистрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі № 12993-Г, 27.08.2012 ж.

Газет редакцияның компьютер орталығында қатталып,
“Сыр медиа” ЖШС өз баспаханасында басылды.
Тел.: 8/7242/ 40-06-68.
Газеттің таралымы бойынша 8/7242/ 70-14-08 телефон нөміріне хабарласуға болады.

Редакция мекен-жайы: Қызылорда қаласы, Бейбарыс Сұлтан көшесі, 4 “А”. | e-mail: syrboyi@yandex.kz / www.syrboyi.kz | Таралымы 29443 Тапсырыс №1368 | Кезекші редактор **Ғазиза ӘБІЛДА.**